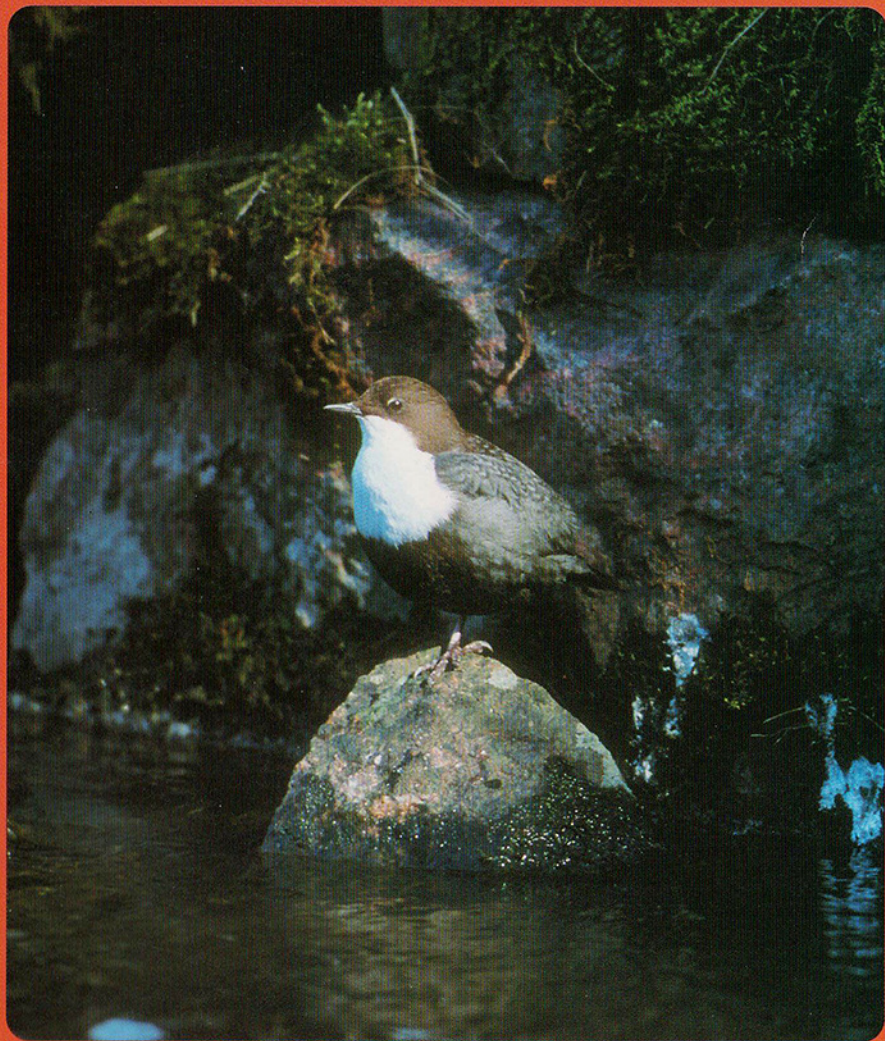

Fåglar i Sörmland

1 / 2001

Fåglar i Sörmland

Fåglar i Sörmland ges ut med två nummer per år av Föreningen Sörmlands Ornitologer som är en ideell regionalförening till Sveriges Ornitologiska Förening. FSO verkar för vidgad kännedom om och bättre levnadsbetingelser för de sörmländska fåglarna. Vi vill också sprida intresse för ornitologi. Medlemskap i FSO för 2001, vilket inkluderar föreningens tidning, erhålles genom att sätta in 125 kronor på postgiro 773 78-8. Familjemedlem 25 kr. Ansvarig utgivare för FiS är FSOs ordförande, Marianne Mattiasson (0155-570 45).

Medlemsservice

Adressändring, medlemskap, försäljning etc.
Kassör Urban Rundström, Åsgatan 49,
641 34 Katrineholm, 0150-333 71.
urm.bird@alfa.telenordia.se

Redaktör

Göran Altstedt
Svärta Skogshall
611 93 Nyköping
0155 - 22 53 46
guralt@hem.passagen.se

Redaktionellt material

Allt redaktionellt material skickas till redaktören. Helst som e-post eller på diskett med bifogad utskrift. Givetvis tas även hand- och maskinskrivet material emot. Bilder skickas till redaktören som dia eller papperskopior.
Manusstopp för nr 2/2001 är den 15/8.

Upplaga: 400ex

Tryckeri: Dahlströms tryckeri, Nyköping.

Omslag: Strömstare och Styltlöpare.
Foton: Göran Altstedt

Innehåll

FSOs årsmöte.....	4
Vad har styrelsen gjort?.....	6
Rapport från "skarvmötet".....	7
Rapportmall för 2001.....	12
Rovfågelräkningen vid Horn 2000.....	15
Nattsångarinventeringen 2000.....	16
Fasanuppfödning och duvhöksfångst.....	18
Kulinariska läckerheter.....	22
Medlemsmöte om Fiskgjuse.....	24
CES Sörmland 2000.....	27
Stäpphök vid Marsäng.....	33
Minnen med Pilgrimsfalk.....	34
Tärnans artrally.....	36
Svarthuvad mås.....	38
Ganska aktuella observationer.....	39

Lokalföreningar

Ornitologiska Klubben i Eskilstuna

Lars Eriksson
016-641 19

Katrineholm/Vingåkers Ornitologiska Förening

Agne Swenzén
0150-182 97

Fågelföreningen Tärnan Nyköping/Oxelösund

Ingvar Jansson
0155-28 73 73

Strängnäs Ornitologiska Klubb

Staffan Hellbom
0159-303 49

Södertäljes Ornitologiska Förening

Stig Stried
08-550 944 17

FÖRORD

Våren är snart över när du läser dessa rader. Den första Lärkfalken lågsniffade över mitt hus i skrivande stund (1/5) och ladusvalor talade om att sommaren snart är här. Redaktionen har, som synes på sidan till vänster, decimerats till endast undertecknad. Ola Jonsson kommer dock att fortsätta jobba i nära samarbete med FiS. Han kommer inte göra tidningen, utan ansvara för den hemsida som förhoppningsvis sjösätts inom en inte allt för avlägsen framtid - Så från och med detta nummer skickas allt redaktionellt material till undertecknad!

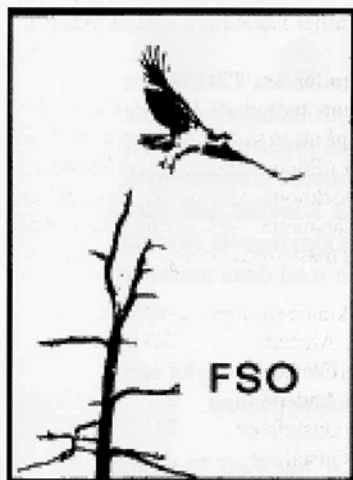
För att få lite mer insikt i vad styrelsen gör, kommer fler notiser dyka upp i kommande nummer och kort redogöra för vad de håller på med.

Flera nya inslag presenteras i detta nummer. Bl.a. har Leif Ekblom (sekreterare i FSO) dammat av en gammal kokbok för att delge oss lite recept på dåtidens fågelrätter.

Tage Wahlberg, Malmköping - känd ornitolog, naturvän, tecknare, målare, författare m m, börjar i det här numret att dela med sig av sina upplevelser från mer än 50 år bland fåglar och djur - Håll i hatten!

Väl mött till ett nytt år med Fåglar i Sörmland!

/ Göran Altstedt

Föreningen Södermanlands Ornitologer

årsmöte 2001-02-25

Tid: 2001-02-25 kl 1400
Plats: Järnvägshotellet i Flen
Närvarande: 15 st medlemmar samt Christian Cederroth och Cecilia Johansson, Segerstad, Öland

Ordf i FSO, Marianne Mathiasson, öppnar mötet och hälsar alla välkomna.

§1 Val av mötesordförande

Till ordförande för årsmötet valdes Berth Olausson, Flen. Till sekreterare valdes Leif Ekblom.

§2 Val av två justeringsmän

Till justeringsmän valdes Lillemor Däckfors och Gunnar Sjöö.

§3 Mötets utlysning i behörig tid

Kallelse skall utsändas senast en månad före årsmötet. Mötet ansåg att så har skett och var således behörigt utlyst.

§4 Styrelsens verksamhetsberättelse

Verksamhetsberättelserna för FSO samt Hartsö-Enskär Fågelstation godkändes och lades till handlingarna.

§5 Styrelsens redovisning av räkenskaperna

Kassören redovisade resultaträkning för FSO och Hartsö-Enskär Fågelstation år 2000, som godkändes och lades till handlingarna.

§6 Revisionsberättelsen

Revisorernas revisionsberättelse upplästes.

§7 Styrelsens ansvarsfrihet

Mötet gav styrelsen ansvarsfrihet för verksamhetsåret 2000.

§8 Val av ordförande och styrelseledamöter.

Valberedningen lämnade följande förslag och som beslutades av årsmötet:

- Ordförande: Marianne Mattiasson Nyköping, 1år
- Ledamot: Lars Eriksson, Eskilstuna Omval 2 år
- Ledamot: Katarina Boström, Flen Fyllnadsval 1 år
- Ledamot: Vakant, Nyval 2 år

Valda vid årsmötet 2000:

- Ledamot: Christer Larsson, Flen
- Ledamot: Urban Rundström, Katrineholm
- Ledamot: Leif Ekblom, Strängnäs

Styrelsen erhöll av årsmötet mandat att fylla upp den vakanta platsen under verksamhetsåret, om någon villig hittas.

§9 Val av revisorer och revisorsuppleant

Valberedningen lämnade följande förslag och som beslutades av årsmötet:

- Revisor: Bernt Andersson, Katrineholm, 1 år

- Revisor: Krister Andersson, Katrineholm, 1 år
- Revisorsuppleant: Leif Karlsson, Strängnäs, 1 år

§10 Fastställande av årsavgift

Av styrelsen föreslagen årsavgift på 125:- fastställs av årsmötet.

§11 Val av valberedning

Till valberedning valdes Anita Eriksson, Katrineholm (sammankallande), Leif Carlsson, Eskilstuna samt Ola Jonsson, Nyköping.

§12 Av medlem framställt skriftligt motiverat förslag som kommit styrelsen tillhanda senast den 15 januari

Inget förslag har inkommit.

§13 Övriga frågor

Inga övriga frågor framställdes.

Göran Andersson, ansvarig för "svararen" och Göran Altstedt, redaktör för FiS, tackades för sina insatser under gångna året med presentkort.

§14 Avslutning

Ordföranden tackar för förtroendet att få leda årsmötesförhandlingarna, tackar FSO ordförande, styrelse och redaktionen för FiS för det gångna året samt tackar mötet för visat intresse och avslutar årsmötet.

Övrig verksamhet i samband med årsmötet.

Obs-tävling under år 2000

En tävling utannonserades i FiS förra året. Tävligen gick ut på att se så många arter som möjligt under år 2000 i Södermanland (även Södermanlandsdelen i Stockholms län ingick). Prisutdelning skulle ske vid årsmötet 2001. Ett förbehåll fanns: - för att få pris måste man deltaga i årsmötet.

Följande lista kunde slutligen fastställas:

1.	Göran Altstedt	243 arter
2.	Lennart Wahlén	233
3.	Göran Andersson	223
4.	Janne Gustafsson	211
5.	Anki Gustafson	211
6.	Jörgen Israelsson	205
7.	Lillemor Däckfors	199
8.	Urban Rundström	187

Närvarande var Göran Andersson, Lillemor Däckfors och Urban Rundström, som därmed erhöill priser.

Efter årsmötet berättade Christian Cederroth om arbetet i SOF:s raritetskommitte och med hjälp av åskådliggörande diabilder berättade han om fältbestämning av sällsyntheter. Han beskrev genom exempel och anekdoter de svårigheter och fallgropar som möter både erfarna och oerfarna ornitologer.

Utflykt till Enskär!

Söndagen den 9 september inbjudes FSO:s medlemmar till en båtutflykt till Enskär.

Avfärd från Studsviks brygga kl 08.00, återkomst ca kl 16.00.

Avgift för båtresan ca 150 kr.

Anmäl dig senast den 4 september till:

Christer Larsson tel. 0157-128 74, 070-370 15 61

e-post: christerbygg@ebrevet.nu

Vad har styrelsen gjort under det gångna året?

Du har kanske funderat på vad styrelsen har uträttat och vad den gör. Vi tänker fortsättningsvis kort orientera i FiS om vår verksamhet.

FSO är en regional förening inom Sörmlands län och är ansluten till Sveriges Ornitologiska Förening (SOF). Inom länet finns dessutom ett antal lokala föreningar i Nyköping/Oxelösund, Katrineholm/Vingåker, Eskilstuna, Strängnäs och Södertälje. Syftet med FSO kan Du läsa på sidan två i tidningen. FSO är genom sin anslutning till SOF en officiell remissinstans. En praktisk uppdelning av verksamheten mellan regional och lokal nivå är att på regional nivå sker en samordning av aktiviteter över klubbgränserna, såsom samordning av inventeringar, fågelräkningar, genomföra gemensamma möten med föredragshållare (både interna och externa). På lokal nivå sker normal klubbaktivitet, bl.a. exkursioner. De enda exkursioner som FSO genomför är de till Hartsö-Enskär.

Vad har vi då gjort?

Styrelsen har under året genomfört ett antal styrelsemöten, de flesta hemma hos Christer Larsson, eftersom han bor i Flen, dvs hjärtat av Sörmland. Vårt styrelsearbete leds på ett föredömligt och entusiastiskt sätt av Marianne Mattiasson. Vi har svarat på remisser bl a från länsstyrelsen och vägverket. Dessa remisser har avsett nya naturreservat samt nya flygplatsers och vägbyggens inverkan på naturen. Vi har aktivt deltagit i länsstyrelsens arbete med miljömål och Natura 2000. Inom området jaktvårdsfrågor har ett stort samarbete med länsstyrelsen genomförts. Det har inneburit delaktighet i tillståndsfrågor om rätt till infångning av duvhök, framför allt i närheten av fasanodlingar. Stig Löwenhamn har aktivt följt upp tillstånden och kontrollerat fångstburar samt utsättning av höken på annan plats.

Styrelsen får ofta, numera mest via e-mail, förfrågningar från regionala och lokala föreningar, inventerare och forskare, om det ornitologiska arbetet inom vårt län, inventeringar mm. Detta försöker vi att besvara efter bästa förmåga.

Under året har ett möte med de lokala föreningarna genomförts vid Rördrommen vid Söderfjärden, Barva. Ett aktuellt ämne är som Du kanske vet skarvens snabba utbredning norrut i Sverige. I november genomfördes ett seminarium i OKE:s lokaler i Eskilstuna där representant från yrkesfiskarna i Mälaren, forskare från Uppsala Universitet samt från länsstyrelse och lokala fågelföreningar deltog. Mötet blev mycket bra. En slutsats blev att samarbetet måste vidgas så att förståelsen för varandras intressen ökas. Härigenom kan man lättare diskutera och lösa problemen.

Tillsammans med länsstyrelsen kommer inventeringar i FSO:s regi att genomföras. Uppföljning av våtmarksprojekt inom EU:s ram kommer att intensifieras och utökas, bl a vid Vadsjön och vid Hallbosjön.

Inom FSO:s ansvar ligger även fågelstationen på Hartsö-Enskär. Om den verksamheten kan Du läsa i separata rapporter och artiklar.

Vår ordförande Marianne Mattiasson och Lars Eriksson representerade FSO vid SOF:s årsmöte i Västergötland.

Gemensamt med de lokala föreningarna har bl a nattfågel-, örn- och tranräkningar genomförts.

Vi har en "svart lista" där vi följer upp beslut och påtagna ansvar inom styrelsen. Allt för att underlätta arbetet och bedöva det dåliga samvetet.

Har Du frågor på vad vi gör eller synpunkter/önskemål om vad vi ska göra - hör av Dig till oss i styrelsen!!

Leif Ekblom/Sekreterare FSO
2001-03-15

BUNTA IHOP OCH SLÅ IHJÄL DEM?

Vad hände egentligen på FSO:s "skarvmöte"?

Stig Löwenhamn

LITE MÖTESFAKTA:

DATUM: Lördag 001125. 14.00- ca 17.15
LOKAL: OKE:s och SNF:s föreningslokal i Eskilstuna.
DELTAGARE: ca 30 personer.
"FÖREDRAGARE": *Henri Engström*. Forskare. Pratade ca 1,5 timma om mellanskarven.
Per Widlund. Fiskare. Berättade om skarvens påverkan på yrkesfisket i Mälaren
Leif Carlsson. Ornitolog. Redogjorde för hur vi fågelskådare (vissa av oss?) ser på skarven och dess expansion.
Staffan Karlsson Tjänsteman på länsstyrelsen i Sörmland. Informerade om skydds jakt på skarv.

I FSO:s stadgar står att föreningen årligen skall hålla två möten, varav det ena är årsmötet.

Årsmötet för år 2000 hölls ju som bekant (?) i februari. Återstod alltså det där andra mötet.

Styrelsen diskuterade olika alternativ. Kanske skulle vi bjuda in någon som i en och en halv timme pratar om tertialernas betydelse när det gäller att skilja juvenil starrsångare från dito träksångare? Eller hur man skiljer cachinnans från argentatus och michahellis?

Men det var då någon i styrelsen kom ihåg enkäten. Enkäten som skickades ut till medlemmarna för något år sedan. Väldigt många (av dem som svarade förstås) betonade att FSO:s viktigaste uppgift borde vara att arbeta med fågelskydd.

Och så har det i hög grad blivit.

Så vi fixade ett höstligt medlemmöte där huvudtemat var "mellanskarven" (*Phalacrocorax carbo siensis*) och de "problem" denna fågels expansion orsakar.

Vi bjöd in, inte enbart fågelskådare, utan även fiskare och representanter för myndigheterna. Att få någon fiskare att berätta vad de tycker om skarven var inte lätt. Vi skickade inbjudan till fiskets organisationer. Vi ringde ett trettiotal fiskare och

ett trettiotal fiskare tackade nej. Det var inte det att de inte ville, utan det var det att de just denna lördag mellan klockan 14 och 17 var upptagna med så mycket annat.

Men så fick vi kontakt med **Per Widlund**.

Läs mer längre fram om vad denne fiskare hade att berätta .

Vem är Henri Engström?

Ja, säg det. Men han har i fem år, som forskare vid Uppsala universitet, "arbetat med" mellanskarven. Han höll nu en lysande föreläsning där vi, både skådare och fiskaren, fick lära oss en hel del nytt. Henri har till stor del bedrivit sin forskning i sjön Ymsen i Västergötland, dit skarven kom 1981. I dag häckar det ca 120 par i sjön.

"Skarvfaktan" jag serverar fortsättningsvis är till största delen hämtad från Henris föredrag, men även från material jag fått från länsstyrelserna i Södermanland, Närke och Västmanland samt utskick från Naturvårdsverket. Se referenslista i slutet av artikeln.

Visste du att?

* mellanskarven i slutet av 1800-talet **försvann** som svensk häckfågel, troligen på grund av hård mänsklig förföljelse, men återkom i slutet av 1940-

Storskarvar. Foto: Bengt Ekman/N

talet? (Svartö i Kalmarsund)

* det svenska beståndet 1999 uppgick till ca 25 000 par, varav ca 5000 par häckade i insjöar? Antalet kolonier var ca 150 st.

* den största kolonin hitintills i Sverige innehöll ca 2000 par? Den vanligaste kolonistorleken i Sverige är ca 100 par. (Som t.ex. i Mälaren och Hjälmarens)

* Danmark har Europas tätaste bestånd med ca 40 000 par? (Siffrorna är från 1996, nu har beståndet minskat något)

* den europeiska populationen 1997 uppgick till ca 150 000 par? Det svenska beståndet motsvarar ca 1/4 av europabeståndet. (Rasen *siensis* = mellanskarven)

* Hjälmarens 1999 hade ca 300 par och ca 400 par år 2000?

* det i Mälaren häckade ca 500 par år 2000? Första häckningen i Mälaren inträffade 1994.

* Mälarens skäggdoppingar 1998 konsumerade ca 240 000 kg fisk, att jämföras med storskarvens 40 000 kg. Gråtrutar åt ca 135 000 kg, storskrake ca 97 000 kg och gråhäger ca 36 000 kg. Omkring 602

000 kg fisk konsumerades av fåglar i Mälaren under 1998. Dessa siffror är, enligt källan, en grov uppskattning, gäller alltså 1998 och är redovisade av Länsstyrelsen i Västmanlands län ("Ansökan om tillstånd till skydds jakt efter storskarv i Mälaren" Dnr 27-8434-98). Antalet häckande storskarv i Mälaren 1998 var ca 200-240 par. (Samma källa som ovan.) Yrkesfiskets fångst i Mälaren uppgick 1997 till 316 500 kg eller drygt en fjärdedel av sjöns fiskproduktion. (Källa som ovan)

* en vuxen skarv äter ca 4-5 hg fisk/dag?

Varför har skarvbeståndet så drastiskt ökat i Sverige?

Två olika grundorsaker anses föreligga.

En viktig orsak, kanske den viktigaste? är det ökade skydd arten fått i många länder. Särskilt viktigt anses det skydd arten fick 1979 genom EU:s fågeldirektiv (79/409/EE9). Detta skydd har inneburit att arten ökat kraftigt på sina håll i Europa

och troligen har denna ökning ”stimulerat” spridning norrut och då även till Sverige.

När Sverige gick med i EU fick skarven samma skydd i vårt land som i övriga Europa. Innan EU-inträdet var allmän jakt tillåten.

Den andra viktiga orsaken kan skrivas **övergödning** av vattendragen. Denna icke önskvärda övergödning har skapat ett större födounderslag för skarven och förbättrat dess möjligheter till fiske. I många europeiska länder har intresset för **fiskodling** ökat och dessa fiskodlingsdammar utnyttjas gärna av skarvar på flyttning.

Kommer skarvarna att öka i all oändlighet?

Den snabba beståndsutveckling som skett under 1990-talet har till stor del stannat upp. I områden där skarven häckat en längre tid (Skåne, Blekinge, Småland och Östergötland) har bestånden de senaste 2-3 åren **stabiliserats**. I områden norr om detta ”kärnområde”, t.ex. i Hjälmaren, Mälaren, Väneren, Sörmlands och Upplands kustområden sker fortfarande en viss tillväxt. Henri trodde emellertid att inom något år skulle även dessa områden vara ”mättade” på skarv. I dag har Sverige en mellan-skarvpopulation på ca 25000 par. Henri trodde inte att den skulle bli så mycket större.

Taket är förmodligen uppnått.

Skarvens födoval

Skarven lever nästan uteslutande av **fisk**. Den är generalist och opportunist, vilket innebär att den fångar de fiskar som för tillfället är lättast ”att komma åt”. I näringsrika sjöar dominerar arter som abborre, gers och mört. I kustområden varierar födan kraftigt med plats och tidpunkt på året. I Kalmar-sund konsumeras stora mängder storspigg, mört och tånglake. Utmed Sörmlands och Upplands kuster är strömming och tånglake särskilt viktiga under häckningstid. ”Kommersiella” fiskar som ål och laxartade fiskar, undantaget sik, konsumeras i liten mängd i förhållande till andra fiskarter. När det gäller ål så finns emellertid undantag och det gäller några sjöar i Skåne, (Ellerstasjön och Krageholmssjön) där

skarvarna fångar en stor andel av dessa sjöars ålpopulationer.

Hur man vet vad skarvarna äter ?

Jo. Likt många fågelarter ”hostar” skarven då och då upp s.k. spybollar och dessa har undersökts och fiskben analyserats och artbestämts.

Hur mycket äter en skarv?

Enligt Henri så äter en vuxen skarv ca 4-5 hg fisk/dag. (Tänk vad socialstyrelsen skulle jubla om vi, Homo sapiens svecia, åt lika mycket... för att inte tala om det glädjefnatt fiskarena borde få!! ...menhemska tanke....åt vi så vansinnigt med fisk kanske länsstyrelserna införde skydds jakt!!)

Skarvarnas fiender

Har skarven någon mer fiende än människan?

Trutar, kråkor, berguv och havsörn kan tänkas konsumera ägg och ungar. **Dåligt väder** under lång tid kan sannolikt påverka ungfågelöverlevnaden drastiskt. **Miljögifter** är väl inte nyttiga för någon, men skarven som är en s.k. toppredator (befinner sig överst i en näringskedja) är förmodligen mer utsatt för miljögifter än många andra arter längre ned i näringskedjorna.

I Nordamerika har den Nordamerikanska skarven (Phalacrocorax auritus) under 1990-talet drabbats av en **virussjukdom**. Denna sjukdom är ännu inte påvisad hos de europeiska skarvarna, men risken (eller möjligheten, välj själv) finns naturligtvis att denna sjukdom i en framtid även kommer att drabba ”vår” skarv. Men.... skarvens absolut farligaste fiende är, om inte du och jag, så i alla fall många av människo-släktets representanter.

Vilka är problemen?

De problem skarven orsakar kan sammansfattas på följande sätt:

* **Konsumtion** av fisk. Skarven konkurrerar med yrkesfisket. (Ätminstone enligt fiskarena själva)

* Skador på **redskap** som uppstår då skarven försöker ”komma åt” fisk som fångats i nät och ryssjor.

* **Bitskador** på fisk som gör den svårsåld eller helt omöjlig att sälja. Skarven lyckas förmodligen även med att "plocka bort" fisk ur redskapen. I sjön Roxen i Östergötland har det visats sig att ca 7% av den totala fångsten har sådana bitskador att fisken inte går att sälja. Roxen får ta emot mycket skarv från bland annat kustområdena.

* **Drunkning.** Många skarvar omkommer i redskapen och detta orsakar förstås merarbete för yrkesfiskarna.

* Skador på **fiskodlingar.** Detta problem är störst på kontinenten och det är tydligen främst karpodlingar som drabbas.

* Skador på **vegetationen** på häckningsöarna. Boträd dör oftast så småningom på grund av den frätande spillningen. Växtsamhällena under bona förändras också. Näringstoleranta arter såsom hallon, fläder, brännässla, hundkex m.fl. gynnas medan andra arter missgynnas.

* **Oro** hos yrkesfiskarna att arten skall fortsätta att öka och därmed problemen.

* **Konkurens med andra fågelarter?** Farhågor har framförts att skarvarna skulle kunna förtränga vissa känsliga arter som t.ex. skräntärna, alkor m.fl. arter, men det finns hittills inga belägg som stöder en sådan teori. Däremot finns det exempel på kolonier av tärnor och grisslor som slagit sig ned i närheten av skarvkolonier där det förmodligen finns ett gott skydd mot predatorer. Skarvar har ibland etablerat sig i **hägerkolonier** vilket fått till följd att hägrarna så småningom fått ge sig av, men detta är inget som påverkat hägerpopulationen i stort. De förträngda hägrarna har förmodligen uppsökt nya platser att häcka på.

Problemlösningar

Problem sägs ju vara till för att lösas!

Bunta ihop och slå ihjäl dem, var det visst någon (komiker?) som föreslog, men jag vet inte om han hade skarvar i åtanke. Som förhoppningsvis framgår av det som tidigare nämnts så är de problem skarven orsakar främst associerade till yrkesfisket. Skarvarna gör skada på fiskeredskap och biter de arma fiskarna så illa att dessa inte går att sälja. Enligt Engström var detta de största problemen;

skador på redskap och skador på fisk.

Att stor förekomst av skarv är det samma som minskade fångster finns inget som tyder på. Så här långt i alla fall.

Vad kan man då göra åt problemen med redskap och fiskskador?

I Danmark har man med framgång provat att **skydda redskapen** med olika typer av anordningar. Så har man t.ex. placerat galler på ryssjor för att hindra skarvarna att komma åt fisken. I avvaktan på bättre redskap (som gör det svårare för skarven att ta fisk samt att själv drunkna) är **regelbundna besök** vid redskapen troligen den bästa metoden.

Skydds jakt i olika former och **äggprickning** har bedrivits i Sverige i mer än 10 år. Dessa åtgärder har troligen haft störst effekt lokalt. Huruvida den totala skarvpopulationen påverkats negativt är inte tillfredsställande utredd.

Minst 10% av den totala skarvpopulationen måste, enligt Henri, skjutas varje år för att beståndet skall minska märkbart, vilket för Sveriges del skulle betyda ungefär 20 000 ex.

Mest omfattande har jakten (och äggprickning) varit i Smålands- och Östergötlands kustområden. 1995 rapporterades från Kalmar län 1740 skjutna skarvar, ca 800 prickade ägg samt ca 600 skarvar som drunknat i nät.

I Hjälmaren sköts 550 ex 1999. Resultatet från skyddsjakten under hösten 2000 har i skrivande stund (november 2000) inte rapporterats till länsstyrelsen. I Mälaren sköts endast 30 ex år 2000.

Per Widlund, yrkesfiskare i Mälaren

Per, som yrkesfiskat i Mälaren i ca 20 år, berättade sakligt och välformulerat om hur han och hans kollegor (30 yrkesfiskare) upplever "livet med skarvarna".

* **Gös** upp till 2 kg uppvisar bitskador. Ca 10-15 % av den totala gösfångsten hade skador orsakade av skarv.

* Ca 15% av de **ålar** som fångas har bitskador. (Ålar med en vikt upp till 1 kg). Ålen utplanteras i Mälaren som s.k. glasål med en vikt av ca 100

gram. (Ålen kan inte på normal väg nå Mälaren.)

* **Skyddsjakt** är svår att genomföra i Mälaren eftersom där finns ett stort naturreservat inom vilka jakt inte få ske. Dessutom finns havsörn- och fiskgjusebon i vars närhet inte någon jakt får förekomma. I år (2000) hade yrkesfiskarna tillstånd att skjuta 600 ex. i Mälaren. 30 exemplar blev skjutna. Ca 100 skarvar drunknade i redskapen.

* Per ansåg att man kunde **acceptera** mellan 500-1000 ex. storskarv i Mälaren. Men om öknings-takten försätter att vara lika hög som hittills skulle yrkesfiskarna inom något år få mycket stora problem.

* Per (och hans yrkesfiskarekolleger) önskade få **ekonomisk ersättning** för de skador skarven åsamkar.

* Han hoppades även att vi fågelskådare kunde hjälpa till med att inventera mellanskarven och räkna antalet bon under den fiskgjuseinventering som skall "gå av stapeln" år 2001!

LEIF KARLSSON, ornitolog och medlem i OKE gav fågelskådarnas syn på skarven och de konflikter denna fågel orsakar. Leif betonade att han som fågelskådare har stor förståelse för den oro yrkesfiskarna känner. Han redogjorde också för de intryck han en höstdag år 2000 fick vid bl.a. Hjälmarensund där organiserad skyddsjakt pågick.

STAFFAN KARLSSON från länsstyrelsen i Sörmland "försvarede" besluten om skyddsjakt. Jag fick den uppfattningen att det viktigaste med denna jakt inte var antalet skjutna fåglar. Det viktigaste var yrkesfiskarnas känsla av att de själva kunde påverka problemet.

STAFFAN ULLERSTAD SNF ledde sedan den debatt och frågestund som avslutade detta mycket intressanta och viktiga medlemsmöte och "miniseminarium" om mellanskarven.

År 2001 är fiskjusen riksinventeringsart. När du spanar efter gjuse räkna gärna även skarvar och skarvbon!!! Rapportera in dessa samtidigt med resultaten av fiskgjuseinventeringen.

Referenser förutom Henri Engströms föredrag:

1. Tillstånd till skyddsjakt efter skarv i Mälaren. (Dnr 27-9322-1998 och 27-891-1999)
Länsstyrelsen Södermanlands län.
2. Ansökan om tillstånd till skyddsjakt efter storskarv i Mälaren. (Dnr 27-8434-98)
Länsstyrelsen Västmanlands län.
3. Tillstånd till skyddsjakt efter skarv i Mälaren. (Dnr 27-2066-2000)
Länsstyrelsen Södermanlands län.
4. Tillstånd till skyddsjakt efter skarv i Hjälmaren. (Dnr 27-8911-1998 och 27-9127-1998)
Länsstyrelsen Södermanlands län
5. Preliminära riktlinjer för handläggning av frågor om skador av skarv på fisket i Hjälmaren.
Länsstyrelsen Örebro län.
6. Tillstånd till skyddsjakt efter skarv i Hjälmaren. (Dnr 27-1342-2000)
Länsstyrelsen Södermanlands län
7. Storskarv/Mellanskarv. Åke Andersson. Svenska jägareförbundet. (Hämtad på Internet)
8. Storskarvsinventeringen i Norrköpings kommun 1997. Göran Andersson. Fåglar i Norrköpings-trakten årg. 18 (1997) nr 3
9. Gösen och skarvbeståndet i Hjälmaren. Per Nyberg, Fiskeriverket.
Sötvattnetslaboratoriet i Örebro.
10. Förvaltningsplan för mellanskarv-storskarv. Förslag till förvaltningsplan. Henri Engström. Populationsbiologiska avd., Evolutionsbiologiskt centrum, Uppsala universitet och Christer Pettersson, Naturvårdsverket

Stig Löwenhamn
Mimers väg 10 b
641 37 Katrineholm

Rapportmall för Sörmland utom Södertörn gällande fynd 2001

A	Alla observationer	Vå	Vår		Notera att komman är viktiga:
B	Beskrivning krävs	So	Sommar 20/5-20/7		HI betyder alla häckningar i inlandet
H	Konstaterad eller misstänkt häckning	Vi	Vinter 1/12-28/2		H,I betyder alla häckningar samt inlandsobservationer!
I	Inland	St	Betydande sträck		
		>	Flockar eller ansamlingar på mer än det antal som anges		

Smålom	A	Alfågel	So,I,St	Ljungpipare	>100
Storlom	H,Vi	Sjöorre	I,So,Vi,St	Kustpipare	I, St
Smådopping	A	Svärta	H,I,Vi,St	Tofsvipa	dec-jan
Gråhakedopping	A	Salskrake	So,>30	Kustsnäppa	I, St
Svarthakedopping	Vi,april-juli	Småskrake	I	Sandlöpare	A
Storskarv	HI	Storskrake	>500	Småsnäppa	I
Rördrom	A	Bivråk	So,St	Spovsnäppa	I
Häger	H	Brunlada	AB	Skärnsnäppa	A
M.sångsvan	A	Glada	A	Kärrensäppa	H, St,>100
Sångsvan	>100	Havsörn	H,SoI	Myrsnäppa	A
Sädgås	Vi,>500	Brun kärnhök	H,Vi	Brushane	H,>100
Spetsbergsgås	A	Blå kärnhök	So,Vi	Dvärgbeckasin	A
Bläsgås	A	Ängshök	A	Enkelbeckasin	Vi,>50
Fjällgås	A	Ormvråk	Vi,St	Dubbelbeckasin	A
Grågås	>1000	Fjällvråk	So,Vi,St	Morkulla	Vi
Stripgås	A	Kungsörn	Vi, So	Rödspov	A
Snögås	A	Tornfalk	So,Vi	Myrspov	I, St
Vitkindad gås	H, St	Aftonfalk	A	Småspov	A
Prutgås	A	Stenfalk	So,Vi	Storspov	H,Vi,St
Gravand	H,I	Jaktfalk	AB	Rödbena	Vi,HI
Bläsand	H,Vi	Pilgrimsfalk	A	Dammsnäppa	AB
Snatterand	H,Vi	Vaktel	A	Roskarl	H,I
Kricka	H,Vi	Vattenrall	Vi	Smaln.simsnäppa	A
Am. Kricka <i>carolinensis</i>	AB*	Småfl.sumphöna	A	Labbb	H,I,St
Stjärtand	So,Vi	M.sumphöna	AB	Dvärgmås	A
Årta	So	Kornknarr	A	Silltrut	H,Vi
Skedand	H,Vi	Rörhöna	A	Vittrut	A
Brunand	So,>50	Strandskata	Vi,HI	Havstrut	HI
Vigg	>1000	Skärfläcka	A	Tretåig mås	A
Bergand	H,I,>50	M.strandpipare	H	Skräntärna	H
Ejder	I,St	St.strandpipare	HI,>50	Kentsk tärna	A
Praktejder	A(B hona)	Svartbent strandp.	AB	Smätärna	A
Alförrädare	A	Fjällpipare	A	Svarttärna	A

* Beskrivning behövs ej på ad Hane

Sillgrissla	H,Vi	Backsvala	Kolonier	Kungsfågels.	A(B fältobs)
Tordmule	H,Vi	St.piplärka	AB	Taigasångare	A(B fältobs)
Alkekung	A	Fältpiplärka	AB	Gransångare	So,Vi
Skogsduva	Vi	Ängspiplärka	Vi	Brandkronad kungsf.	AB
Ringduva	Vi	Rödstrupig lärka	Vå,So	M.flugsnappare	A
Turkduva	H,So	Skärpiplärka	H,Vi,I	Halsbandsfl.	A (B hona)
Turturduva	A	Gulärkla	H	Skägges	1/4-31/7
Tornuggla	AB	Forsärkla	A	Pungmes	A
Berguv	A	Sädesärkla	Vi	Sommargylling	A
Fjälluggla	A	Eng.sädesärkla <i>Yarelli</i>	AB	Svartp.törnskata	AB
Hökuggla	A	Sidensvans	So,>1000	Varfågel	So
Slaguggla	AB	Strömstare	apr-sep	Stare	Vi,>1000
Lappuggla	A	Järnsparv	Vi	Nötkråka	H
Päruggla	Ropande	Rödhake	Vi	Smaln.nötkråka	A
Hornuggla	H,Vi	Blåhake	Vå,So	Svartkråka	AB
Jorduggla	A	Svart rödstjärt	A	Råka	So
Nattskärria	A	Svarth.buskskvätta	AB	Bergfink	So
Kungsfiskare	A	Ringtrast	A	Hämpling	Vi
Biätare	AB	Taltrast	Vi	Vinterhämping	So,Vi
Blåkråka	A	Rödvingetrast	Vi	Gråsiska	So
Härfågel	A	Dubbeltrast	Vi	Gråsiska <i>Cabaret</i>	A
Göktyta	A	Gräshoppsångare	So	Snösiska	A
Gråspett	A	Flodsångare	A	Bändelkorsnäbb	A (B hont.)
Vitr.hackspett	AB	Vassångare	AB	Rosenfink	So
M.hackspett	1/4-31/7	Busksångare	AB	Tallbit	A
Tretåig hackspett	A	Kärnsångare	A	Lappsparv	A
Tofslärka	AB	Trastsångare	A	Snösparv	A
Trädlärka	Vi	Höksångare	A	Ortolansparv	A
Sånglärka	Vi	Svarthätta	Vi	Videsparv	A
Berglärka	A	Lundsångare	AB	Sävparv	Vi

Rapporter gällande 2001 skickas senast den 15 februari 2002 till Rrk.

Som vanligt gäller att inrapporterade observationer till Sörmlandssvararen jämföras med skriftliga rapporter till Regionala rapportkommittén (Rrk) under förutsättning att rapportören lämnat namn och telefonnummer på bandet. Dessa rapporter publiceras i kommande "Det sörmländska fågelåret". Undantag är naturligtvis de observationer som gäller arter där beskrivning krävs, dessa ska **alltid** rapporteras skriftligen till Rrk. Är du osäker på om du rapporterat, så gör detta skriftligen enligt mallen och skicka detta till rapportmottagaren Om du har obsar som är notervärda (intressanta) som inte faller inom ramen för rapportmallen så skicka det ändå. Detta gäller även om du har reflektioner kring olika arters uppträdande, beteende osv. Vi tar tacksamt emot dina synpunkter.

OBS! Riksinventeringsart under 2001 är Fiskgjuse, och Rrk vill ha del av samtliga observationer som gjorts under häckningstid inom rapportområdet.

Forts. nästa sida!

Glöm inte skicka beskrivningar!

För publicering av sällsyntare arter och raser krävs att dessa behandlats av Rrk eller RK (Raritetskommittén på rixplanet). Följaktligen utesluts dessa rapporter ur årssammanställningarna om dessa ej verifierats med en beskrivning. RK-blanketter kan erhållas via Sörmlandssvararen, från Rrk eller laddas hem från Rrk's hemsida (<http://hem.passagen.se/rrk.sormland>). Skriv och skicka din beskrivning snarast möjligt efter gjord obs, för att Rrk resp. RK ska hinna behandla denna innan nästa sammanställning görs.

Rapportera in allt!

Det är Rrk som sköter svararverksamheten och därmed även utflödet av känslig information. Rrk-medlemmarna har stor erfarenhet av hur man hanterar olika situationer med känsliga häckningar och sällsyntheter som lockar stora skaror av skådare. Självklart läses inte känsliga häckningar ut på svararen men det är viktigt i det regionala fågelskyddsarbetet att veta var det finns områden där speciella hänsyn måste tas. Du kan även kontakta de etiska rådgivarna (för sökarverksamheten i Sörmland) som är Jukka Väyrynen 070-638 22 82, Ola Jonsson 070-573 43 60 och Göran Andersson 0157-135 10 (svararansvarig) och rådgöra med dom om hur du ska gå till väga med din rapport.

Rapportera dina observationer på ett vanligt A4. Lista arterna enligt mallen. Notera ett fynd per rad samt lämna en rads mellanrum mellan fynden.

Ex:

Bläsgås 2ex Skåraviken, Hallbosjön 26.3 (Rune Rödhake)

===== (Tom rad) =====

Bläsgås 5ex Stensjön, Stora Malm 26.3 (Rune Rödhake)

Rapportera per E-post!

Du kan också skicka din rapport på diskett eller som e-mail (hakan.lernefalk@swipnet.se) ange också i vilket filformat du skickar din text (välj t.ex. Word 6.0 format).

För sällsyntare arter/raser så ska följande behandlas av Rk (men skickas till Rrk):

1. Nya arter eller raser för landet.
2. Arter eller raser som t.o.m. 1988 observerats färre än 20 ggr i landet enligt Sveriges fåglar (SOF 1990)
3. Därutöver följande arter och raser: Svartnäbbad islom, Stormsvala, Toppskarv (utanför västkusten söder-ut t.o.m. Kullaberg), Bläsgås (rasen flavivirostris), Vitögd dykand, Vitnackad svärta, Ormörn, Stäpphöök, Mindre skrikörn, Större skrikörn, Stortrapp, Småtrapp, Tjockfot, Tereksnäppa, Brednäbbad simsnäppa, Tärnmås, Vitvingad trut, Sandtärna, Sydnäktergal, Blåhake (rasen cyanecula), Svarthakad buskskvätta (rasen maura/stejnegeri), Stenskvätta (rasen leucorhoa), Nordsångare (utanför lappmarkerna), Brunsångare, Gransångare (rasen tristis), Rödhuvad törnskata och Gyllensparv.
4. Övriga arter och raser som regional rapportkommitté vill hänskjuta till Rk för yttrande, eller sådana som Rk på eget initiativ önskar granska.

Dessutom ska alla fynd av arter och raser påträffade färre än tio gånger inom rapportområdet (se Rrk's hemsida - <http://hem.passagen.se/rrk.sormland>), och som inte täcks av någon kategori ovan eller av rapportmallen, beskrivas på raritetsblankett.

Adress: Rrk Sörmland, Håkan Lernefalk, Storgatan 16A, 641 45 Katrineholm
E-post: hakan.lernefalk@swipnet.se

ROVFÅGELRÄKNINGEN VID HORN 2000

Den nionde rovfågelräkningen blev den tredje bästa genom åren med 2498 ex, tack vare hela 283,5 timmar och 52 dagar. Det varma vädret under hösten bidrog till att de bästa dagarna kom i slutet på oktober, den 25:e med 222 ex och den 27:e med 220 ex. Det blev rekord för bivråk, duvhök, fiskgjuse, brun kärrhök, blå kärrhök, tornfalk och havsörn. Mycket p.g.a. bra dagar i aug. och första halvan av sep. och för att vi höll ut till 16-tiden på eftermiddagen. Trots så många timmar blev genomsnittet endast 8,8 ex i timmen, det sämsta genom åren. Orsaken till det var det långa högttrycket med varmt väder och FRAMFÖRALLT en envis sydost-öst vind mellan den 13 sep. till den 21 okt.

Augusti Jan-Eric H och Jan K startade räkningen med en sträckande bivråk den 10 aug. De bästa dagarna i aug. blev den 22:a med 103 ex. och den 23:e med 106 ex. Bästa dagen med bivråk 24 ex, fiskgjuse 16 ex och tornfalk 7 ex den 22:a och brun kärrhök 11 ex. den 23 aug. Tre par gamla havsörnar

i området, hela 50 fiskgjusar i månaden, och sammanlagt 10 rovfågelarter.

September började bra med en ny art för Horn BRUNGLADA den 1:a, vilket även var den artrikaste dagen med 11 rovfågelarter. De bästa dagarna i sep. var den 2:a med 134 ex och den 11:e med 170 ex. Den 13:e kom högttrycket med ostvinden, då fick vi på de följande tretton dagarna i genomsnitt 27 rovfåglar om dagen under sammanlagt 64 timmar (bara 0,4 "rovisar" i timmen). Månadens andra rekord var blå kärrhök med 35 ex, den 4:e och den 5:e var de bästa dagarna med 23 "blåhök" tillsammans. Även i år en sträckande glada. I månaden sammanlagt 14 rovfågelarter.

Oktober Positiva arter duvhök 24 ex (rekord), fjällvråk 275 ex, stenfalk 8 ex. Ostvinden gjorde särskilt att ormvråkarna blåste in i landet. Det i huvudsak molniga och varma vädret särskilt i slutet på månaden, resulterade att kungsörnen uteblev helt och en hel del av ormvråkarna stannade kvar in i november, innan de sträckte förbi Horn. Av 17 dagar och 63 timmars räkning i månaden blev det därför bara 353 ormvråkar. Sammanlagt blev det 12 arter rovfågel.

Andra intressanta sträckande arter: storlom 7 ex, trana 2093 ex, ljungpipare 27 ex, turkduva 3 ex, ringduva 12000 ex, gök 8 ex, varfågel 17 ex, husladusvala 18100 ex, gulärta 1400 ex, större pip-lärka 1 ex, skärpiplärka 2 ex, rödstrupig pip-lärka 4 ex, dubbeltrast 57 ex, stenknäck 47 ex, korsnäbb sp 167 ex, järnsparv 93 ex, ortolansparv 1 ex, lapp-sparv 11 ex, gråsiska 2000 ex, grönsiska 2175 ex, skägges 60 ex och vinterhämling 19 ex.

Ansvariga räknare Jan Karlsson, K.Källström, Jan-Eric Hägerroth, Jörgen Israelsson, Tomas Larsson, Ulf Andersson, Marianne Mattiasson, Bertil Karlsson, Björn Johansson, Jan Sjöstedt, Per Eriksson, Lasse Hansson, Jan Gustafsson, Mikael Ackelman och Ingvar Jansson.

Medhjälpare Anki Andersson, Katarina Boström, Sven-Olov Karlsson, Göran Altstedt, Torkel Pettersson, Karl-Erik Häger, Kjell Karlsson m.fl.

HORN 2000	Aug	Sep	Okt	S:a
Art				
Ormvråk	77	284	353	714
Bivråk	54	26	1	81
Fjällvråk	-	16	275	291
Vråk Sp	-	7	14	21
Sparvhök	102	463	307	872
Duvhök	7	16	24	47
Fiskgjuse	50	25	2	77
Brun kärrhök	19	21	3	43
Blå kärrhök	-	35	14	49
Kärrhök Sp	-	5	-	5
Tornfalk	10	19	1	30
Stenfalk	-	1	8	9
Lärkfalk	9	19	-	28
Pilgrimsfalk	1	3	1	5
Jaktfalk	-	-	-	-
Stor falk Sp	-	-	1	1
Aftonfalk	-	-	-	-
Liten falk Sp	-	1	1	2
Glada	-	1	-	1
Brunglada	-	1	-	1
Havsörn	45	126	50	221
Kungsörn	-	-	-	-
M skrikörn	-	-	-	-
Summa	374	1069	1055	2498

/ Jan Karlsson

Nattsångarinventering 26-27/5 samt 16-17/6 2000

Våren 2000 genomfördes en nattfågelinventering i Sörmland (resultatet redovisas nedan). Eftersom det inte gjorts någon nattfågelinventering inom länet tidigare, är det styrelsens önskan att en sådan görs varje år, för att man ska få en uppfattning om beståndens storlek och utveckling.

Art	Antal	Datum	Lokal	Ort	Rapportörer
Näktergal	1	27.5	Älvestasjön	SV Flen	Bert Olausson
Näktergal	4	27.5	Dagöholm	SV Flen	Bert Olausson
Näktergal	2	27.5	Mellan Sund och Lagmansö	SV Flen	Bert Olausson
Näktergal	34	27.5	SO Katrineholm	Katrineholm	Agne Swenzén
Näktergal	2	27.5	Hallaavtaget, Bettna	NV Nyköping	Marianne Mattiasson
Näktergal	2	27.5	Långmaren	NO Nyköping	Bertil Karlsson Nils Nilsson
Näktergal	12	27.5	Nynäsområdet, N Studsvik	NO Nyköping	Bertil Karlsson Nils Nilsson
Näktergal	3	27.5	Skräddartorpsbron, Hallbosjön	NV Nyköping	Marianne Mattiasson
Näktergal	1	27.5	Stjärnsnäsviden, Hånö	NO Nyköping	Bertil Karlsson Nils Nilsson
Näktergal	12	27.6	Horn	O Nyköping	Bertil Karlsson Nils Nilsson
Näktergal	2	27.5	Kälkesta, Hallbosjön	NV Nyköping	Marianne Mattiasson
Gräshoppsångare	2	16.6	Utmed E-tunaån	C Eskilstuna	Tommy Karlström
Gräshoppsångare	7	16.6	Örstakärret, Hållsta	SV Eskilstuna	Kent Carlsson
Gräshoppsångare	1	27.5	1 km NV Valla	O Katrineholm	Göran Andersson
Gräshoppsångare	1	16.6	1,5 km SV Skåra gård, Hallbosjön	NV Nyköping	Göran Andersson
Gräshoppsångare	2	16.6	Bettnakärret	N Nyköping	Jan Sjöstedt Göran Andersson
Gräshoppsångare	1	27.5	Hallaavtaget, Bettna	NV Nyköping	Marianne Mattiasson
Gräshoppsångare	1	27.5	Hannsjön, Jönåker, Kiladalen	V Nyköping	Jan Gustafsson
		& 16.6			Anki Andersson
Gräshoppsångare	1	16.6	Hånö	NO Nyköping	Bertil Karlsson
Gräshoppsångare	1	27.5	Nyckelsjön, Blacksta	N Nyköping	Lennart Wahlén
		& 16.6			
Gräshoppsångare	2	27.5	O Erkan, Kiladalen	V Nyköping	Jan Gustafsson Anki Andersson
Gräshoppsångare	2	27.5	Reningsverket, Stigtomta	NV Nyköping	Marianne Mattiasson
		& 16.6	(endast 1)		m.fl.
Gräshoppsångare	3	27.5	S Björnlunda	N Nyköping	Lennart Wahlén
Gräshoppsångare	1	16.6	Skåra gård, Hallbosjön	NV Nyköping	Göran Andersson
Gräshoppsångare	1	16.6	Svärta	NO Nyköping	Bertil Karlsson
Gräshoppsångare	1	27.5	Vallersta, Stigtomta	NV Nyköping	Sven Jonsson
Gräshoppsångare	1	16.6	Ökna, Flodafors	NO Nyköping	Håkan Lernefalk
Gräshoppsångare	1	16.6	Tureholm	S Trosa	Bertil Karlsson
Busksångare	1	16.6	Örstaviken, N Tärnö	N Nyköping	Jan Sjöstedt
Kärrsångare	1	27.5	Ekeby reningsverk	C Eskilstuna	Tommy Karlström
Kärrsångare	1	16.6	Utmed E-tunaån	C Eskilstuna	Tommy Karlström
Kärrsångare	1	16.6	Bron Warbroån	SV Flen	Håkan Lernefalk
Kärrsångare	1	27.5	Dagöholm	SV Flen	Agne Swenzén
Kärrsångare	1	16.6	Rävsnäs kvarn	N Mariefred	Johan Skutin
Kärrsångare	1	16.6	Aspa, Ludgo	N Nyköping	Ola Jonsson
Kärrsångare	7	16.6	Brandholmen	Nyköping	Jan Sjöstedt

Kärrsångare	1	16.6	Erkan, Kiladalen	V Nyköping	Jan Gustafsson Anki Andersson
Kärrsångare	1	16.6	Fårsjön	NO Nyköping	Bertil Karlsson
Kärrsångare	1	16.6	Lagnövikén	NO Nyköping	Bertil Karlsson
Kärrsångare	3	27.5	Reningsverket Brandholmen	Nyköping	Lars Hansson Kristina Linder
Kärrsångare	1	16.6	Runtuna k:a	N Nyköping	Ola Jonsson
Kärrsångare	1	16.6	Skåra gård, Hallbosjön	NV Nyköping	Marianne Mattiasson
Kärrsångare	4	27.5	Snäckvikén, Strandstuvikén	SO Nyköping	Lars Hansson Kristina Linder
Kärrsångare	2	27.5	Spelhagen, Arnö	Nyköping	Lars Hansson Kristina Linder
Kärrsångare	1	16.6	Stensborg, 2 km S Fada	SV Nyköping	Jan Gustafsson Anki Andersson
Kärrsångare	1	16.6	Stigtomta reningsverk	NV Nyköping	Göran Andersson Marianne Mattiasson
Kärrsångare	1	16.6	Tjuvholmen	Nyköping	Lars Hansson Torkel Pettersson
Kärrsångare	1	16.6	Vrenaufarten	N Nyköping	Jan Sjöstedt
Kärrsångare	1	16.6	Bara	Oxelösund	Jan Gustafsson Anki Andersson
Kärrsångare	1	27.5	I Buskhyttan	SV Oxelösund	Jan Gustafsson Anki Andersson
Kärrsångare	1	16.6	Långsjön, Buskhyttan	SV Oxelösund	Jan Gustafsson Anki Andersson
Kärrsångare	1	27.5 & 16.6	Mellsjön, Buskhyttan	SV Oxelösund	Jan Gustafsson Anki Andersson
Kärrsångare	1	16.6	Skarasjön, Buskhyttan	SV Oxelösund	Jan Gustafsson Anki Andersson
Trastsångare	1	16.6	Barvabadet, Söderfjärden	O Eskilstuna	Lars Eriksson
Trastsångare	1	27.5	1 km SV Lagmansö	SV Flen	Agne Swenzén
Trastsångare	1	27.5	Älvestasjön	SV Flen	Agne Swenzén
Trastsångare	1	16.6	Älvestasjön	SV Flen	Håkan Lernefalk
Trastsångare	1	27.5	Hollandetsjön, Vängsö	N Gnesta	Lennart Wahlén
Trastsångare	1	16.6	Bönsta	N Nyköping	Jan Sjöstedt
Trastsångare	1	27.5	Råby, Långhalsen	N Nyköping	Jan Sjöstedt
Trastsångare	1	27.5	Täckhammarsbro	N Nyköping	Jan Sjöstedt
Trastsångare	1	16.6	Vadsjön, Husby-Oppunda	N Nyköping	Jan Sjöstedt
Trastsångare	1	27.5	Valnaren, Länna	S Strängnäs	Leif Karlsson
Trastsångare	1	27.5	Mellan Sund och Lagmansö	SV Flen	Bert Olausson

17 inventerare har rapporterat 156 fåglar, fast vädret inte var det bästa. Den 27.5 hördes 75 näktergalar, 12 gräshoppsångare, 13 kärrsångare och 7 trastsångare. Tre veckor senare den 16.6 hördes ingen näktergal, 20 gräshoppsångare, 1 busksångare, 24 kärrsångare och 4 trastsångare.

Årets inventeringskvällar (-nätter) blir den 25 maj och 15 juni. Alla observerade arter tas med, dvs även de vanligare som t ex rör- och sävsångare. Tag gärna kontakt med din lokalförening så hjälper de till med att fördela områden. Detta för att vi ska täcka så många lokaler som möjligt. Resultatet rapporteras till din lokalförening, Sörmlandssvararen eller till undertecknad.

Christer Larsson tel. 0157-128 74, 070-370 15 61
e-post: christerbygg@ebrevet.nu

I FASANERNAS HIMMEL FINNS NOG INGEN DUVHÖK(?)

Rapport från ett besök hos en fasanuppfödare samt lite allmän information om duvhöksfångst.

Stig Löwenhamn

Tillstånd att fånga duvhök

Som förhoppningsvis framgått av verksamhetsberättelser och artiklar i FiS har FSO:s styrelse ägnat mycket tid åt "duvhöksfrågan". Gårdar som föder upp fasaner får länsstyrelsens tillstånd att fånga duvhökar. Hökar som sedan, efter transport i bil, skall släppas ut någon annanstans. Detta är en hantering som, om man håller på med "fågelskydd", är svårt att riktigt gilla. FSO ser därför helst att den upphör.

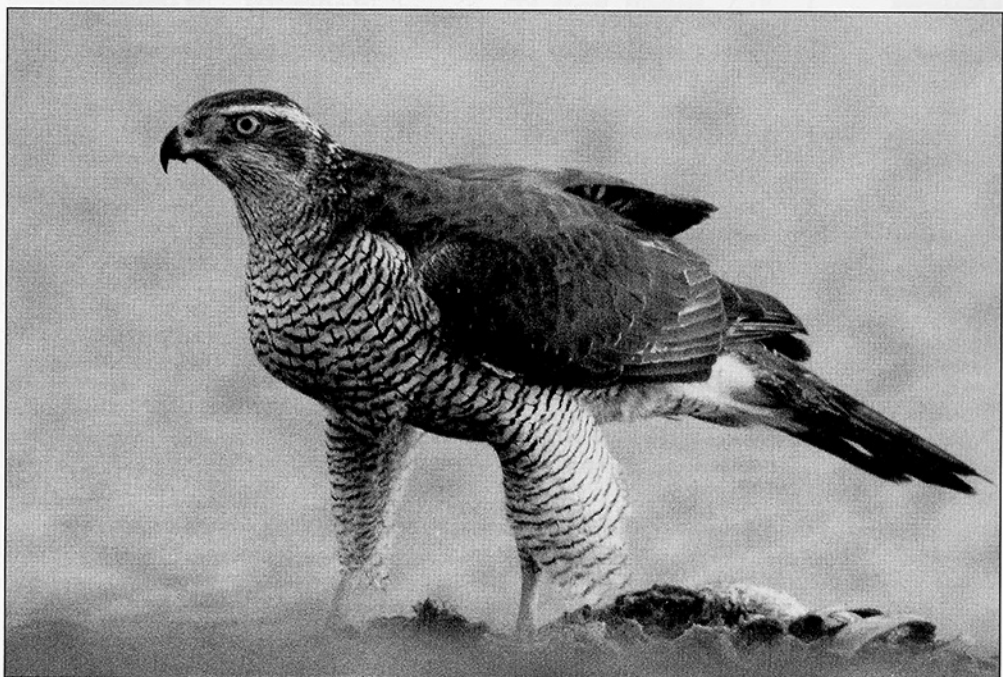
Men man kan inte få allt här i livet. Jaktens företrädare har ofta, tycks det i alla fall, större inflytande i maktens olika korridorer än "bevarandentressena". När man läser jaktidskrifter och pratar med jägare tycker de (förstås?) tvärtom.

Men FSO:s agerande har i alla fall resulterat i att

villkoren för att få fånga duvhök setts över och i vissa fall skärpts. Numera måste den fasanuppfödare som vill ha tillstånd att fånga duvhök uppfylla följande villkor:

* Bestämmelser i **djurskyddslagen** måste uppfyllas. Lockdjuren som används i fällorna skall vara tamduvor. Duvorna skall ha tillgång till föda och vatten, vind och regnskydd. Vid sträng kyla, intensivt snöfall, ihållande regn eller hård vind skall lockfågla "tas in".

* Fångstredskapen skall vara tillverkade i enlighet med Naturvårdsverkets beslut om typgodkännande. De skall vara väderbeständigt **märkta** med typbeteckning eller namn (Fällans namn). Dessutom skall det (på fällorna) finnas uppgifter om användarens namn, adress och telefonnummer.

Duvhök. Foto: Bengt Ekman/N

- * Huvudsakligen bör **slagnät** användas.
- * Fångstredskapen bör **placeras** på eller omedelbart invid platser där mer omfattande utfodring av fasanerna (eller andra fälthöns) bedrivs.
- * Var fångsten bedrivs samt fångstredskapens placering **markerade på en karta** skall sändas till länsstyrelsen (i Sörmland).
- * Redskapen skall **vittjas** minst en gång/dygn. En vittjning skall dock alltid ske på kvällen.
- * Fångade hökar får **inte avlivas**.

Nej, de fångade duvhökarna får alltså inte avlivas. De skall så fort som möjligt, så att de inte tar skada, återfå friheten. Följande villkor måste uppfyllas!

- * Tillståndsinnehavaren skall **på egen bekostnad transportera** hökarna till en lämplig plats där återutsläppandet kan ske.
- * Före återutsläppningen skall **samråd med FSO** ske. (Komma överens om lämplig plats mm.) Detta samråd bör ske inför varje tillståndperiod (augustimars)
- * Hökarna skall förvaras i **voljär** ("med tillräckligt utrymme för att inte skadas") tills de transporteras bort.
- * Fångade hökar får hållas i fångenskap i **högst 48 timmar**. Längre förvaring kräver tillstånd av länsstyrelsen.
- * Senast 15/4 varje år skall tillståndsinnehavaren **lämna en skriftlig rapport** till länsstyrelsen, där det skall framgå vilken typ av fångstredskap som använts, hur många hökar som fångats, ålder och kön mm. Dessutom skall tillståndsinnehavaren redogöra för **kontakten med FSO**. (Tidpunkt för kontakt och hur den har fungerat)

De här villkoren innebär en skärpning mot tidigare. Länsstyrelsen betonar i sina tillstånd att om villkoren inte följs kan tillståndet komma att dras in!

Vem kollar då upp att tillståndsinnehavarna följer kraven?

Länsstyrelsen borde rimligen göra det? Men denna myndighet har, enligt handläggaren i jaktfrågor, inte

resurser till någon som helst kontroll.

Polisen då?

Om man upptäcker brott mot t.ex. djurskyddslagen (lockfåglarna får ingen mat eller vatten t.ex.) kan man anmäla detta till polismyndigheten. Vad som sedan händer vet man aldrig.

FSO har t.ex. varit inblandad i en anmälan mot en markägare som utan tillstånd hade lockfåglar i fångstredskap, men denna anmälan resulterade i... ingenting!

Jag har fått den känslan att länsstyrelsen anser det vara FSO:s sak att kolla upp att villkoren för duvhöksfångst uppfylls! Det är vi som krävt hårdare villkor, alltså är det upp till oss att sköta kontrollen? Men inte heller FSO (styrelsen?) har resurser, eller lust? att vara kontrollerande instans.

Vi tycker att det är "myndigheternas" bord.

Besök hos en fasanuppfödare

Orsaken till duvhöksfångandet är ju som bekant fasanuppfödningen. (Ibland även uppfödning av raphöns och vaktlar) Varför man föder upp och släpper ut fasaner är ju också det välbekant.

Jag kan möjligen (i svaga ögonblick?) tycka att det är ok...att föda upp, släppa ut och sedan skjuta fasaner. Men jag är mycket tveksam till duvhöksfångandet. Visst kan jag förstå att de som föder upp fasaner ogillar att dessa blir hökmat. Fasanuppfödning är en dyr verksamhet och varje förlorad fasan innebär förlust av kapital och (framförallt?) förlust av ett jaktobjekt. Men jag förstår också duvhöken. Vem skulle förakta ett bord dukat med lättåtkomna läckerheter?

Något som man kan roa sig med att fundera över: Är det "rätt" att manipulera med naturen (t.ex. fånga duvhök) för att få utöva en nöjesverksamhet. (t.ex. fasanjakt)?

Nåväl.

Allting, all mänsklig verksamhet, kan naturligtvis betraktas från "olika håll". Fågelskådare och andra naturvänner har sitt betraktelsesätt och jägarna sitt.

(Ibland finns de ju faktiskt i en o samma person ...fågelskådaren och jägaren!)

Så mycket fasaner hade vi tidigare aldrig sett!

En vacker septemberdag (år 2000) besökte vi en gård utanför Nyköping för att på plats studera hur fasan- och raphönsuppfödning går till. Kanske skulle vår förståelse för duvhökshanterandet öka..... Men se där, där kom han ju, i en minilastbil, inte gårdens ägare utan gårdens viltvårdare. Vi hoppade ...nåja.... kröp upp i minilastbilen och strax stod vi bland täta unggranar och annat busksnärj och runt om oss sprang de...alla ungfasanerna.

Fasan. Foto: Göran Altstedt

Ett mini-elstängsel hindrade dessa unga varelser att upptäcka den värld som de kanske anade fanns där utanför granbuskar och staket. Att den underbara världen där ute innehöll överraskningar som duvhök, rävar, ugglor och jägare levde de förmodligen än så länge i lycklig ovetskap om.

Ettusenettundra (1100) fasan kycklingar hade det funnits från början. Viltvårdaren samarbetade med Östermalma och det var där som äggen kläckts. När kycklingarna blivit ca 6 veckor släpptes de ut till hägnet med elstaketet. Det var viktigt att det i detta område fanns gott om skyddande vegetation som t.ex. buskar och täta unggranbestånd. Annars

blev svinnet till hökar och rävar allt för stort. Rävar var ett stort problem eftersom det fanns gott om dem i trakten, men viltvårdaren gjorde sitt bästa för att hålla populationen nere. (Jakt med skjutvapen och fällor.)

Nattetid lät man en eld brinna i hägnet för att hålla ugglor (och berguv?) borta. När fasanerna vuxit sig lämpligt stora släpptes de ut till dungar och skogsbryn där de förväntades växa sig feta och granna i väntan på det som skulle inträffa i november.

Hökfällor med lockande innehåll!

I närheten av fasanhägnet fanns en hökfälla modell "Skånefällan" som gillrats med 2 (levande) tamduvor. Duvorna såg ut att ha det bra. Ungefär som jag förställer mig att fångar på Kumla har det. Vatten och br....pellets och gott om plats. En bit från burens låg en död duva. Hur den dött och varför fick vi inte reda på.

Kanske frågade vi inte.

Någon hök hade ännu inte fångats under denna säsong. Kulmen brukade inträffa i oktober, under första älgjaksveckan. Tyvärr. Som han uttryckte det, viltvårdarskillen. Under den veckan finns ju så mycket annat att syssla med än att

köra iväg fångade hökar.

På ett annat ställe fick vi studera en slagfälla. En enkel anordning som gillrats med (stinkande) rester av hökslagen fasan. Tanken var att höken skulle återkomma och kalasa på resterande godbitar, samt fastna i fällan. Inte heller här hade någon hök fångats denna höst.

Hur behandlades fångade duvhökar?

Voljär hade man ingen på denna gård utan höken placerades genast i en jutesäck och kördes omgående söderut till ett område i kolmården (Östergötland). Här släpptes höken och var det nu en ungfågel, vilket det nästan alltid var, kom den aldrig mer tillbaka till fångstplatsen. Var fågeln däremot en adult duvhök, dröjde det oftast inte länge förrän den ånyo fanns i området där den fångats. Dessa gamla hökar var ett stort problem. Viltvårdaren såg helst att han fick lösa problemet med hjälp av sitt gevär. Men tillstånd att skjuta duvhök ges inte (än så länge) av länsstyrelsen i Sörmland. I Stockholms län lär det förkomma att fasanuppfödare får sådana tillstånd.

Hur gick det då för alla dessa fasankycklingar?

Ungefär 5% dog redan som små kycklingar. Duvhökar tog kanske ett hundratal, rävar ytterligare ett antal och några ungfasaner fick nog ”stryka på foten” för ugglor.

I november brukade man jaga vid tre tillfällena och bytet blev omkring 300 fasaner.

Vad gör ni med alla skjutna fasaner, frågade vi lite naivt. Vad trodde vi egentligen?

Att de stoppades upp eller kanske såldes till saluhandlare i Stockholm eller...

Men nästan alla fasaner användes till olika middagar på gården. Frun på gården var, enligt viltvårdaren, fenomenal på att laga till fasan. Han beskrev hur det gick till och vi slickade oss alla om våra munnar. Men man fick passa sig så att man inte bet av en tand. Ibland fanns några av de hagel (ammunition) som fåglarna dödade med kvar i muskulaturen och det var då det kunde gå dåligt för tänderna.

Vad kostar det att föda upp fasaner?

Frågade vi och kände oss som smålänningar på Mallorca. Viltvårdaren räknade länge och vi hörde hur han mumlande adderade pellets med äggkläckningskostnader och elstaket och sin egen lön.

Det blev nu tyst en stund.

Långt borta över ett gulnande fält, med en blek himmel ovanför, svepte en kraftig fågel fram tätt över marken. Vi kastade kikare framför ögonen och konstaterade ...adult duvhök.

Bäva manne fasanerna, tänkte vi och såg oss oroliga omkring.

70 000, sa viltvårdaren.

Ungefär 70 000 kronor kostar det, med allt inräknat, att föda upp 1 100 fasaner.

Rapphöns

På den här gården födde man också upp rapphöns. Vi fick se dem där de fanns i en stor bur. Även dessa fåglar verkade ha det mycket bra. Gott om mat, vatten och utrymme. Rapphönsen fick jagas mellan den 16/9 och 30/11 (år 2000).

Epilog

Det var mycket intressant att få se hur uppfödandet av fasaner och fångandet av duvhökarna går till. Viltvårdaren gav ett mycket seriöst intryck och gjorde allt för att vi skulle få ut så mycket som möjligt av besöket. Och det är bara att erkänna! När vi stod där med alla söta fasaner springande runt benen...då var vi inte på hökens sida. Då var vi på fasanernas!!

Men.....

Stig Löwenhamm
Mimers väg 10 b
641 37 Katrineholm

Några historiska kulinariska läckerheter

Som omväxling till artiklar om olika fågelarter, exkursioner och aktuella observationer, tänkte jag ge er en liten inblick i en kokbok från 1800-talet. Här presenteras en rad recept på allsköns fåglar.

Vad sågs om följande utdrag:

Stekt tjäder
 Färs av tjäder
 Rökta tjäderbröst
 Stekt orrfogel
 Ungfogel (avser skogshöns)
 Stekta hjerpar
 Hjerpar med ostron
 Hjerpar med tryffel eller champignoner
 Hjerpar i gelé
 Snö- och dalripa
 Moripa
 Rapphöns
 Rapphöns med champignoner
 A la daube på rapphöns
 Stekt fasan
 Fasan med tryffel
 Stekta beckasiner
 Stekta morkullor
 Brockfogel, åkerhöna 1)
 Vilda eller skogsdufvor
 Skogsdufva med ärter
 Kramsfogel 2)
 Fylda kramsfoglar
 Kramsfoglar i gelé
 Lärkor i papplådor
 And
 Stekta andungar
 Ärtor
 Kricka
 Svan
 Vildgås
 Knipa
 Filad på vildt
 Fogelfilad med risrand
 Engelsk ragu på fogel
 mm

1) Enl Tryberg avses med brockfogel och åkerhöna *ljungpipare*.

2) Ur receptets inledning:

"Så benämnes flera slag af vilda småfoglar, såsom trastar, lärkor, sidensvansar, sparfvar, finkar med flera andra."

Kokboken heter "Anna Maria Zetterstrands KOK- och HUSHÅLLS-BOK, grundad på 80-årig öfning och erfarenhet i kokkonsten och hushållningen" och är utgiven av hennes dotter Sophia Maria Zetterstrand under 1870-talet. Anna Maria Zetterstrand föddes i Närke 1763 och avled 1844. Hon "tillagade under 45 års tid bröllop och kalas såväl i Norrköping som på herregårdar och prestgårdar...., samt lemnade under samma tid undervisning åt sammanräknadt 200 qvinnor i olika åldrar, lefnadsvilkor och fattningsgäfva"

Jag har valt ut ett recept på tillagning av lärkor. Detta skall läsas mot bakgrunden av den tidens anda samtidigt som Du kan fundera på hur vi idag betraktar det vilda i vår omgivning (reflektera även över morkulle-, duv- och kaj-debatten som under senare år har varit/är aktuell i massmedia). Samtidigt som Du läser det mycket ingående och i detalj beskrivna receptet, kan Du njuta av den gammal-svenska språket och stavning. En språköversyn är åter aktuell i dagarna genom motioner i riksdagen. Ett visst motstånd till detta finns men samma procedur genomgick Sverige 1906, då nuvarande språk-reform fastställdes. Här följer receptet, som är ord-agrant avskrivet, därav den annorlunda stavningen:

"Lärkor i papperslådor

Lärkor eller annan kramsfågel plockas, afsvedes öfver påtändt bränvin och putsas väl. Innanmätet tages ur, putsas och stötes i en mortel; om man har 20 foglar så bör man ha ° kilogram (ett drygt skålpund) köttskifvor af fogel, hare, kalf eller får. Detta bultas mycket väl, senorna skrapas ifrån, hvarefter

Något för middagsbordet?
Sånglärka. Foto: Karl-Erik Häger

köttet hackas mycket fint tillsammans med innanmätet efter foglarna. Man sammanblandar 4 deciliter (ett drygt kvarter) söt grädde, en nypa vitpeppar, litet salt, 3 äggulor och en matsked potatesmjöl samt en matsked fint hackade sockergurkor; 150 gram (omkring 12 lod) godt smör ljummas, men får ej bli varmt, och det arbetas väl in i köttet; sedan arbetas väl deri litet i sänder af gräddblandningen, att det blir en lös färs.

I en kastrull fräses litet smör; några tunna fläskskivvor fräses en stund deri, att det blir brunaktigt; foglarna läggas deri och skakas ofta om, att de blott bli väl genomhettade; då slås derpå så mycket grädde, att det blir en kort sås, hvari foglarna få fullstekas och hvarunder man ofta skakar på kastrullen. Då foglarna äro riktigt mjuka, tageas de upp, rygg- och lårbenen tagas bort, så att bröstet blir helt; de fräntagna benen läggas åter i kastrullen att koka en stund i såsen, tills den är mustig, då den silas i en mindre panna att hålla sig varm, och om den är för tunn, afredes den med litet potatesmjöl, upplöst i ° matsked god soja.

Af styft skrifpapper görs små lådor, 8 centimeter ($3\frac{1}{4}$ v.-tum) /ann: verktum/ långa och 5 centimeter (2 v.-tum) breda samt 3 centimeter ($1\frac{1}{4}$ v.-tum) höga; de smörjas invändigt med smält smör; af den tillblandade färsen bredes ett tunt hvarf på botten; ett stekt fogelbröst lägges derpå med kullriga sidan upp; af färsen bredes deröfver, så att lådan blir nära full och slät på ytan, hvilken öfversmörjes med sammanrördt smält smör och äggula. Lådorna ställas glest på plåtar, belagda med papper, och gräddas i svag ugn. Då de äro gräddade, skäres med en pennknif ett litet hål på färsen; af den sammankokta såsen slås med en tesked litet i hvarje låda. Locket passas åter in och

lådorna ställas på fat på bruten servet och serveras på frukostbord.

Af samma tillredning kan fyllas i små pastejer men då bör bröstet läggas med den kullriga sidan ned och färsen strykas under och öfver dem samt remсор af smördeg läggas deröfver. I pastejerna får ej hållas sås, utan den kan serveras i skål dertill, om man så vill.”

Vad säger Du om detta? Har smaklökarna i gommen börjat reagera?

Nedtecknat av Leif Ekblom

Medlemsmöte våren 2001

Söndagen den 18 mars träffades ca 23 st FSO:are i OKE:s lokaler i Eskilstuna. Ämnet för dagen var **fiskgjusen**. Mikael Hake från Grimsö forskningsstation var inbjuden att berätta om sin forskning om och sina erfarenheter av fiskgjusen.

Leif Ekblom

Fiskgjusen är årets riksinventeringsart och är en välkänd, spektakulär fågel. Gjusen är en av våra största rovfåglar – den 3:e vad avser vikt och 4:e vad avser vingbredd. Honan är större än hanen och detta ger henne vissa fördelar, hon tar sig friheter och dominerar som regel hanen. Vikten hos bägge varierar mellan 1,5 – 2,0 kg. Fiskgjusen är en långlivad fågel med en livslängd på ~15 år och enstaka individer har nått 27 års ålder.

Utseende

Hur skiljer man på hane och hona? Bröstfläcken är oftast större hos honan och mörkare. Men hanens kan vara större. Då är det säkrare att titta på undersidan av vingarna. Hos honan kan man se att fläckarna på mellersta täckarna sitter i två rader och fortsätter på kroppssidan, Hos hanen är det en rad med fläckar, som regel är otydliga. Detta syns oftast som en otydlig fläck i armhålan. Fläckarna kan dock variera i storlek och färgstyrka.

Hjässan skiljer sig från individ till individ och ändrar sig ej från år till år. Detta ger en bra och säker individidentifiering även på håll. Fågeln behöver ej infångas för detta ändamål.

Häckning

Gjusen häckar troligen för första gången vid 4-5 års ålder. Detta är dock osäkert då tillräcklig information om 1:a-gånghäckningen saknas.

Under häckningen är det bara hanen som fiskar och han fiskar till hela familjen. Honan kvarstannar hela tiden i boet. Detta innebär att hanen och honan ruggar vid olika tidpunkter. Honan ruggar under botiden och hanen troligen vintertid. Teorier finns att hanen kan ta ett sabbarsår för ruggning och återhämtning. Färgen på vingarna kan variera i nyans beroende på när ruggning skett. Fågeln är mörkare efter ruggning. Fjäderdräkten är då opåverkad av solens blekning.

Boet placeras gärna i toppen på en kraftig tall, nära

en sjö. Fiskgjusen vill ha en fri inflygningsriktning, helst i motvind.

Vid Grimsö, med sina stora myrsträckningar, har boplats valts ute i myrarna. I ett fall ca 5 km in i en myr. Dock var boplatsen strategiskt vald i centrum av ett område med lika långt till flera fiskesjöar. Det är troligen så att läget betyder mera än val av lämpligt botråd. Ett flertal ras av bon visar på detta. Vid Grimsö har ett antal plattformar byggts för att underlätta bobyggandet och att få behålla gjusparen. På plattformen läggs grenar och fylls sedan med ett par säckar gräs, mossa (motsv). Paret fullföljer sedan byggandet – hanen med grenar och honan med finmaterial. Hanen väljer ofta en topp eller en gren på ett träd nära boet som sin favoritsittplats. Målsättning är att få skogsbolagen att lämna tallar kvar runt bon för att få en naturlig bosättning.

Korp häckar ofta nära ett fiskgjusbo – orsak eller verkan?? Gjusen blir ofta irriterad över korpens närvaro.

Äggläggning sker i våra trakter ca 25 april och äggen läggs med två dagars mellanrum. Kläckningen sker i månadsskiftet juni/juli. Könsbestämning kan göras efter ca 20 dagar efter kläckningen. Första utflygning från bo sker 20-25 augusti. Reproduktionen är ca en unge per påbörjad häckning. Det är mycket sällsynt att tre ungar går ur boet. Undersökning visar att ca 30% av ungarna dör mellan ringmärkning och utflyttningen två veckor senare. Orsakerna kan variera. En är svält, en annan är predation från berguv. Berguven har konstaterats ta även hona under ruvning.

Honan flyttar ca två veckor efter att ungarna lämnat boet. Hanen fortsätter att mata ungarna och flyttar sedan samtidigt med ungarna efter ytterligare tre till fem veckor.

Fiskgjusehanen för ett ”hårdare” liv än honan – bobygge, fiske, matning av hela familjen under hela häckningen. Hanen får härigenom en kortare livslängd än honan. För att kompensera det kortare

Fiskgjuse. Foto: Göran Altstedt

livet, så försöker hanen att para sig med flera honor för att säkerställa att hans gener förs vidare. Hanen återkommer år efter år till samma bo, vilket beror på att han har samma fiskeplatser år efter år. För en hane räknades upp till 17 fiskeplatser. Honan kan däremot byta bo och även då hane.

Häckningen är känslig. Men det är mer väder, vind, oregelbunden matning som är den stora boven. Den tidigare uppfattningen att turismen, genom framförallt båt- och kanotlivet, skulle äventyra häckningen, är överdriven. Honan kan vara från boet upp till fem timmar, utan att ruvningen påverkas (förutsatt gynnsamt väder). Ofta är ett problem för gjusen att hitta lämpliga boträd. Plattformsbygge är då till stor hjälp och har gett ett bra resultat.

Fisket

Fiskgjusen sitter ofta i en trädtopp och spanar efter fisk. Då och då flyger den och spanar. Det är då en vanlig syn att se gjusen ryttla med huvudet alldeles stilla. När den dyker hamnar hela fågeln under vattenytan. En gång på tre-fyra dykningar ger resultat.

Fiskgjusen fiskar gärna i grunda vikar efter gädda, braxen, ruda och ädelfisk i "sportfiskesjöar". Men fiskevattnen kan variera: ca 50% är "riktiga sjöar", ca 30% är åar och ca 20% är "fiskevatten för sportfiske". Beteendet kan vara att gjusen först på morgonen sitter vid en "sportfiskesjö" när regnbågs-laxen står under ytan. Men ofta blir det ingen fångst, så gjusen drar till en "riktig sjö". Vid regn är beteendet mer påtagligt att gjusen söker föda bland ädelfisken. Ädelfisken utgör ca 30% av bytet. En hane konstaterades att han bara fångade ädelfisk.

Vid bon och på fåglar har man funnit flöten, wobblar, flöten mm. Även beten i form av "kulor" har hittats. Vad händer med dessa i fiskgjusen?

Varför jobba med fiskgjusen?

Världspopulationen är idag ca 30 000 par och finns i alla världsdelar utom Sydamerika. I Europa häckar den i Norden, Ryssland/Sibirien, några få i norra Europa och södra Europa med en population på 6-7 000 par, varav ca 3 000 par finns i Sverige (dock ej på Gotland). Detta medför ett ansvar för Sverige att forska i gjusens liv och leverne samt att försäkra sig om dess framtid. Populationen har troligen ökat genom den mindre giftbelastningen (främst bly och PCB). Det skall dock påpekas att populationen var större förr med häckning i hela Europa. Det förhållandevis stora svenska beståndet är en bra genkälla för en ev framtida återkolonisering av övriga Europa.

Hot?

Gifter har mest påverkat beståndet under senare tider. På 50- och 60-talet kom en kraftig nedgång i populationen. Försurningen av mark och vatten har också påverkat fiskbestånden och därmed även reproduktionen. Fram till 90-talet gjorde gjusen en återhämtning och beståndet ökade. Därefter har beståndet minskat med 30-40%. Inom Färnebofjärden

och Hedesundafjärdsområdena i nedre Dalälven, har vid en inventering längs en årlig båtrutt konstaterats att de häckande paren minskat från 15 par till 7-9 par. Varför? Det är svårt att direkt peka på någon orsak. Det är inte en naturlig fluktration i beståndet. En reproduktion på 1 unge per år och par ger ej en så snabb nedgång som nu är fallet. Ungar dör, det kan konstateras, som nämnts tidigare. Uppland har ej samma minskning. Närheten till fisk i havet? Under vintern, ~7 månader, är fågeln i söder. Vad händer där? Det vet man inte. Men ju mer man vet om orsaker, ju lättare är det att sätta in åtgärder.

Märkning

Genom infångning av gjusar och montering av en sändare kan man genom satellitpejling följa fåglarnas rörelser, både runt i häckningsområdet och under flyttningen söderut under vintern. En sändare skall ha en vikt som är mindre än 2,5% av fågelns vikt. Sändaren drivs genom solladdade batterier. Denna metod är överlägsen ringmärkning, som bara ger svar på var fågeln är märkt och när den hittas eller infångas. Var fågeln varit däremellan och när, det går ej att utröna.

Flytt rörelser

Genom satellitpejling har man fått reda på att honan flyttar i etapper. Först en bit för att äta upp sig i ungefär en månad och därefter dra ner mot vinteruppehållet i Västafrika, där de flesta gjusar övervintrar. Hon blir trots standot före hanen och ungarna till slutmålet. Fiskgjusen söker sig ej till de naturliga överfarterna vid Medelhavet, såsom Gibraltar, Malta och öster om Medelhavet. Nej, gjusen verkar ej bry sig om strapatser. Tack vare pejlingen har man kunnat se att det största stråket går ca 70 km öster om Gibraltar. Flera individer har man kunnat följa under nattliga överflygningar av Medelhavet utanför de vanliga flyttvägarna. Det verkar som om fiskgjusen är en "kompassflyttare". Vid Medelhavet kan det skilja bara 50-70 km mellan olika flyttvägar. Det är samma flyttriktning oavsett om fågeln kommer från Norge, Sverige eller Finland. Några kuriosa iakttagelser från pejlingarna. En hona flög mot SO istället för SSV. Hon flög återkom-

mande till samma plats i Ukraina. Därefter intog hon "rätt" kompassriktning mot Afrika. Samma förhållande visade en hona som först flög till Norges sydkust och sedan mot SSV ner till Afrika, Varför dessa avvikelser? Kan det vara så att dessa honor har växt upp i Ukraina resp Sydnorge, hittat en hane och följt med till Sverige för att genomföra häckning. Men deras "kompasser" är inställda från kläckningsplatserna, alltså måste de dit innan den riktiga kompasskursen ställs in.

Slutord från Mikael Hake

Mot bakgrund av förändringar i beståndet under senaste decenniet, är det av stor vikt att erhålla mer kunskap och data om våra fiskgjusar, så att relevanta åtgärder kan vidtagas för att öka beståndet. Därför är det viktigt att en så bred inventering som möjligt görs av gjusen under år 2001.

FSO inventeringsdirektiv

Jukka Väyrynen från Rrk gav en inriktning till inventeringens genomförande. Lämpligt är att de lokala föreningarna indelar sitt område i delar med en ansvarig för resp område. Första besök är 5-10 maj då ruvingen påbörjats och ett andra besök i mitten av juli då ungarna är stora. Att se vuxna fåglar flyga med bomaterial är inte tillfyllest för inventeringen. Det skall konstateras att häckning genomförs och att ungar blir flygga. Sörmland är ett stort område att inventera. Det finns över 600 st sjöar som är större än 2 ha.

Vid en konstaterad häckning, dvs ett par på bo, ringer Du till "svararen" och anmäler detta. Detta sprids ej vidare utanför rrk. Resp förening bör göra en sammanställning över sitt område och rapportera detta efter avslutad inventering till rrk.

En påminnelse om att det vore bra att göra en enklare inventering av storskarvbeståndet samtidigt som fiskgjusen inventeras. Rapportering på samma sätt som fiskgjusen.

Medlemmar ur OKE orienterade om att inom OKE är 30 områden planerade. Planeringsmöten kommer att genomföras i vår. Resultat från tidigare inventering av fiskgjuse kan läsas i "Fåglar i Eskilstuna kommun".

Antecknat genom Leif Ekbloms försorg.

CES Sörmlands län - 3:e året

Jukka Väyrynen & Urban Rundström

Det tredje CES- året vid Skudern, Malmköping och Stensjön, Stora Malm präglades i högsta grad av sommarens varierade väder. Vårens extremt låga vattenstånd byttes under juli till det högst noterade (i mannaminne) på sensommaren. Lågskor byttes mot vadarstövlar. Ringmärkningen har även i år bedrivits inom ramen för CES-Sverige. CES står för Constant Effort Sites och är ett fågelövervakningsprogram för studier av häckningsframgång, mellanårsöverlevnad med mera (se Fåglar i Sörmland 2:98).

Gåsviken, Skudern

Gåsviken är en grund igenväxande vassvik i sjön Skuderns nordöstra del cirka 1 mil norr om Malmköping. Fångsten sker huvudsakligen i vikens bladvassområde. Ett par av näten är däremot placerade i anslutning till brytningen mellan strandskog och bladvass.

Resultat

Tvärtemot fjolåret då märksäsongen inleddes under det högsta vattenstånd som varit i sjön sedan sjösänkningen 1913, kunde man i år ledigt ta sig ut på spångerna i vassgångarna iklädd lågskor vid premiären i början av maj. Årets vårflod uteblev helt. Även fortsättningsvis blev 2000 en spegelbild av fjolåret. Den förra sommaren präglades av torka, årets av regn. Förra årets 20mm regn under juli passerades med råge. Bara under juli kom mer än 320mm dvs mer än hälften av en normal årsnederbörd! Lågskor fick snabbt bytas ut mot vadarstövlar och inte ens dessa räckte till för att få upp de yttersta tenarna på två nät. Under augusti kom även myggen som sedan blev en plåga under de sista märktillfällena.

Årets säsong präglades också av att det var märkbart lite fågel i vassen. Ovanligt få revirhävande rör- och sävsångare noterades. Kan den torra våren ha inneburit att det fanns lite mat i vassen? Tja, det föreföll i varje fall som det var mindre med insekter i vassen under maj-juni. Årets låga antal ungfåglar tyder på att färre par häckat eller åtminstone lyckats med häckningen. En möjlig orsak till detta kan vara att vasshäckarna låtit bli häckning i de torra vassarna pga den ökade utsattheten för predation av exempelvis mink, rävs.

Möjligen kan just ökad predation vara en förklaring (dvs att fler par har utsatts för plundring). Även i år påbörjade de bruna kärnhökarna med bobygge i viken. Av någon anledning övergav de dock boet i slutet av maj. Noterbart blev också att bägge brunhöksparen i området misslyckades med sina häckningar.

Främmande kontroller

Den enda fångade främmande kontrollen i år gällde intressant nog samma individ som togs förra året. Anmärkningsvärt nog togs fågeln samma datum 8.8 som förra året!

Lövsångare *Phylloscopus trochilus*

Stockholm BK14814

Märkt: 970807 Tandlaviken, Husby-Rekarne, Södermanland, SVERIGE, 10

vinge: 71 mm, vikt: 8,7 gram, fettklass: 0

Kontrollerad: 990808 Gåsviken, Mälby, Malmköping, Södermanland, SVERIGE

Hane, 2+, vinge: 67 mm, vikt: 9,8 gram, fettklass: 2

Kontrollerad: 20000808 Gåsviken, Mälby, Malmköping, Södermanland, SVERIGE

Hane, 2+, Aktiv vingepenneruggning, vikt: 9,1 gram, fettklass: 1

Återfynd

Inga återfynd finns ännu inrapporterade från årets märkningar. Av fjolårets märkningar har ett återfynd erhållits under vintern. Denna gång en rörsångare som kontrollerades i Belgien.

Fig.1: Fångst vid Gåsviken

ART	Adulta			Juvenila			Ad+Juv			Totalt 98-00	Andel juv (%)		
	-98	-99	-00	-98	-99	-00	-98	-99	-00		-98	-99	-00
Ladusvala	-	1	-	-	-	-	0	1	0	1	-	0	-
Sädesärsla	-	1	-	-	-	-	0	1	0	1	-	0	-
Gärdsmyg	-	1	-	-	2	3	0	3	3	6	-	67	100
Järnsparv	-	-	2	1	1	2	1	1	4	6	100	100	50
Rödhake	5	3	3	19	18	23	24	21	26	71	79	86	88
Blåhake	-	-	-	-	-	1	0	0	1	1	-	-	100
Rödstjärt	1	-	-	-	-	-	1	0	0	1	0	-	-
Buskskvätta	-	-	1	-	-	-	0	0	1	1	-	-	0
Koltrast	1	-	1	-	1	1	1	1	2	4	0	100	50
Taltrast	-	-	1	-	1	1	0	1	2	3	-	100	50
Rödvingetrast	1	-	1	-	-	-	1	0	1	2	0	-	0
Sävsångare	8	9	14	35	24	13	43	33	27	103	81	73	48
Rörsångare	41	30	37	82	64	34	123	94	71	288	67	68	48
Härmsångare	-	-	-	1	-	-	1	0	0	1	100	-	-
Ärtsångare	1	2	-	3	1	2	4	3	2	9	75	33	100
Törnsångare	-	3	4	1	3	4	1	6	8	15	100	50	50
Trädgårdssång.	2	1	7	1	1	-	3	2	7	12	33	50	0
Svarthätta	2	1	2	2	6	2	4	7	4	15	50	86	50
Gransångare	-	1	-	-	-	-	0	1	0	1	-	0	-
Lövsångare	29	27	40	38	77	39	67	104	79	250	57	74	49
Kungsfågel	-	-	-	-	-	1	0	0	1	1	-	-	100
Svartv. flugsn.	2	2	-	1	3	-	3	5	0	8	33	60	-
Entita	1	1	1	-	-	2	1	1	3	5	0	0	67
Tallita	-	1	-	-	-	-	0	1	0	1	-	0	-
Blåmes	13	3	1	11	12	15	24	15	16	55	46	80	94
Talgoxe	2	2	4	-	5	4	2	7	8	17	0	71	50
Nötväcka	-	1	3	-	-	3	0	1	6	7	-	0	50
Trädkrypare	-	-	-	1	-	1	1	0	1	2	100	-	100
Törnskata	1	-	-	-	-	-	1	0	0	1	0	-	-
Bofink	2	2	-	-	-	-	2	2	0	4	0	0	-
Grönfink	1	2	2	-	-	-	1	2	2	5	0	0	0
Grönsiska	2	-	-	1	-	4	3	0	4	7	33	-	100
Hämpling	-	-	1	-	-	-	0	0	1	1	-	-	0
Gulspurv	9	-	-	-	-	1	9	0	1	10	0	-	100
Sävspurv	10	9	11	10	3	3	20	12	14	46	50	25	21
Summa	134	100	136	207	220	156	341	325	295	961	61	68	53

I år märktes endast 295 fåglar av 26 olika arter. Nya märkarter för året blev blåhake, buskskvätta, kungsfågel och hämpling. Sammanlagt har 35 olika arter märkts under de tre säsonger som genomförts.

Rösångare *Acrocephalus scirpaceus*

Märkt: Stockholm BM 59618, ålder: årsunge, vinge: 63 mm, vikt: 11,5 gram, fettklass: 3.
990808 Gåsviken, Mälby, Malmköping, Södermanland, SVERIGE

Återfynd: 990828 Piringen, Limburg, BELGIEN
Kontrollerad av ringmärkare, ålder: årsunge.
1 177 km SV –20 dagar

fig.2 Parasiter, skador m.m.

Art	Antal ex	Parasit	Övrigt
Lövsångare	2	Lusfluga	Tumör
	3	Fästing	
Rödhake	3	Lusfluga	
	2	Fjäderätare	
Sävsångare	1	Fjäderätare	
Trädgårdssång.	1		
Trädkrypare	1	Lusfluga	
Talgoxe	1	Lus	
	1	Lusfluga	
Gulspurv	1	Fjäderätare	

Årets mest påträffade parasit blev inte oväntat lusfluga. Förvånande nog påträffades väldigt få fästingar med tanke på det rikliga regnandet i juli.

Observerade arter

Under den tid som ringmärkning pågår noteras samtliga observerade arter. Totalt har nu 124 arter setts vid Gåsviken under CES-projektet.

Bland årets intressantare observationer återfinns: Att **storskarven** ökar i inlandet märks tydligt även vid Skudern. Under året har fåglar sett vid åtskilliga tillfällen. Den 20.5 sågs en gammal fågel som säkert var på väg till något häckningsområde i närheten. En ungfågel sågs 28.7 och äldre fåglar noterades 19 och 31.8. Under augusti och första halvan av september har fåglar setts dagligen med upp till tre ex som mest samtidigt. Inlandsobservationer av **havsörn** har blivit allt vanligare under de senaste 10 åren. Numera påträffas äldre fåglar även utanför de stora sjöarna. Den adulta fågeln som sågs den

8.5 var nog högst sannolikt på genomresa. Endast en **rosenfink** noterades i år. Den 10.6 hördes ett ex sjunga några strofer. Det har under de senaste åren förefallit som **göktytan** minskat i landet. I vårt område påträffas oftast några enstaka sjungande fåglar i maj och ibland konstateras någon enstaka häckning. I år hördes en taskigt sjungande hanne under maj-juni. Denne jagande undan alla normala hannar men tycktes själv bli utan partner.

Övriga noteringar

Skudern är en kraftigt övergödd sjö med ringa siktdjup. Genom de sista årtiondena har antalet sjöfågel (främst sothöns, änder och doppingar) minskat för att i stort sett försvinna helt. Den tråkiga trenden bröts i år då de första lyckade och konstaterade sothöne- och skäggdoppinghäckningarna genomfördes på flera år. Tre adulta **skäggdoppingar** höll till i sjön hela sommaren och senare sågs även en ungfågel tillsammans med dessa. Med tanke på ungens litenhet i slutet av juli så är denna sannolikt ett resultat av en omhäckning. Även sjöns enda **sothönspar** sågs med två små ungar den 19.6. När **hagrarna** etablerade sig som häckfåglar i området 1998 fanns endast tre bon i den lilla kolonin. 1999 tillkom ett bo till och under detta år tillkom ytterligare tre bon. **Grågässen** har under året varit färre än under fjolåret. I augusti sågs mindre gäng dra omkring men ingen större ansamling.

Lite oroväckande konstaterades att det liksom under fjolåret inte heller i år fanns några häckande **bivråkar** i området. De tidigare normala 2-3 bivråksparen som brukar ses i omgivningarna envisades med sin frånvaro även i år. Idogt och nästan dagligt obsande gav endast en observation under normal häckningstid för arten. Den 28.7 sågs ett par vid Gåsviken. Kan möjligen det dåliga vädret bidragit till att de inte lyckades med sina häckningar i området? Förvånansvärt nog sågs inte ens några spelflygande fåglar i maj!

Antalet spelande **rördrommar** håller sig på den normala nivån med två tutande hanar i maj-juni. Som tidigare nämnts så förefaller det som de häckande **brun kärnhökarna** misslyckats med att få ut några ungfåglar i år.

Stensjön, Stora Malm

Märkplatsen ligger ca en mil öster om Katrineholm vid Stensjöns nordöstra del. Märkning sker i en sjönära fuktig, buskrik och igenväxande beteshage. Ett par av näten är placerade i anslutning till buskar vid vass.

Resultat

Även Stensjön blev drabbat av sommarens regnande. Det höga vattenståndet under sommaren gjorde att vi blev tvungna att använda vadarbyxor för att komma åt en del nät. Trots vädret kunde de tolv märktill-fällena genomföras. Endast ett par av de i förväg planerade märkdagarna fick flyttas till en annan dag.

Nyligen flygg sävsångare, Stensjön. Foto: Urban Rundström

Noterbart från årets märkning är att inte en enda buskskvätta märktes detta år och att det endast finns ett fåtal obsar. Tidigare år har det häckat upp till tre par i märkområdet. Även mesfångsten blev sämre trots att det sågs mes vid varje märktillfälle. Oftast sågs mesarna dra fram i trädtopparna och ute i vassen.

Främmande kontroller

Pilfink *Passer montanus*

Märkt: Stockholm 2KG91643, ålder: årsunge.

199909 Vallen, Kvismaren, Närke, SVERIGE

Kontrollerad: 20000507 Stensjön, St. Malm, Södermanland, SVERIGE

Hona, 2+, häckande i området, vinge: 69 mm, vikt: 24,5 gram, fettklass: 0

Återfynd

Sävsångare *Acrocephalus schoenobaenus*

Märkt: Stockholm BM 45683, ålder: årsunge, vinge:

64 mm, vikt: 12,7 gram, fettklass: 5

19990807 Stensjön St. Malm, Södermanland, SVERIGE

Återfynd:

19990826 Italien, Gorizia,

Staranzano, Isonzo Cona

Kontrollerad av ringmärkare,

ålder: årsunge, vinge: 65 mm,

vikt: 14,1 gram, fettklass: 5

1483 km S -19 dagar

Sävsparv

Emberiza schoeniclus

Märkt: Stockholm 1 EH

57039, ålder: årsunge, vinge:

80 mm, vikt: 18 gram,

fettklass: 2

19990807 Stensjön, St. Malm, Södermanland, SVERIGE

Återfynd: 19991026 Tyskland, Arnberg, Fröndenberg, Ententeich

Kontrollerad av ringmärkare på övernattningsplats för ca 90 ex, varav 23 fångades, ålder: årsunge, hane. 995 km SW -80 dagar

Fig.1: Fångst vid Stensjön

ART	Adulta			Juvenila			Ad+Juv			Totalt 98-00	Andel juv (%)		
	-98	-99	-00	-98	-99	-00	-98	-99	-00		-98	-99	-00
St. hackspett	1	1	-	-	-	-	1	1	0	2	0	0	-
Ladusvala	-	-	-	-	1	-	0	1	0	1	-	0	-
Sädesärsla	-	2	2	-	-	2	0	2	4	6	-	0	50
Järnsparv	-	-	-	-	-	1	0	0	1	1	-	-	100
Rödhake	2	2	1	3	5	3	5	7	4	16	60	71	75
Näktergal	2	1	2	-	4	4	2	5	6	13	0	80	67
Buskskvätta	2	6	-	1	2	-	3	8	0	11	33	25	-
Koltrast	1	-	-	1	-	-	2	0	0	2	50	-	-
Björktrast	-	-	-	-	2	-	0	2	0	2	-	100	-
Taltrast	-	1	2	-	-	1	0	1	3	4	-	0	33
Rödvingetrast	-	1	2	-	-	-	0	1	2	3	-	0	0
Sävsångare	6	-	9	9	9	7	15	9	16	40	60	100	44
Kärrsångare	1	1	-	-	-	-	1	1	0	2	0	0	-
Rörsångare	35	11	16	35	27	27	70	38	43	151	50	71	63
Ärtsångare	1	-	-	6	-	2	7	0	2	9	86	-	100
Törnsångare	19	26	20	36	48	26	55	74	46	175	65	65	56
Trädgårdssång.	5	5	8	5	11	11	10	16	19	45	50	69	58
Svarthätta	2	6	-	7	13	6	9	19	6	34	78	68	100
Lövsångare	5	11	5	7	25	12	12	36	17	65	58	69	70
Kungsfågel	-	-	-	-	1	-	0	1	0	1	-	100	-
Svartv. flugsn.	-	-	1	-	-	-	0	0	1	1	-	-	0
Entita	3	-	1	7	3	4	10	3	5	18	70	100	80
Blåmes	-	2	2	10	18	5	10	20	7	37	100	90	71
Talgoxe	5	4	2	10	4	10	15	8	12	35	67	50	83
Nötväcka	-	-	-	2	-	-	2	0	0	2	100	-	-
Törnskata	2	-	2	2	-	3	4	0	5	9	50	-	60
Nötskrika	-	2	-	-	-	-	0	2	0	2	-	0	-
Skata	-	1	-	-	-	-	0	1	0	1	-	0	-
Stare	1	-	-	2	-	-	3	0	0	3	67	-	-
Pilfink	6	1	-	-	6	-	6	7	0	13	0	86	-
Bofink	5	2	2	-	-	-	5	2	2	9	0	0	0
Grönfink	1	6	1	-	10	-	1	16	1	18	0	63	0
Hämpling	-	-	-	-	1	-	0	1	0	1	-	100	-
Grönsiska	1	-	-	-	-	-	1	0	0	1	0	-	-
Gulsparv	4	2	3	2	1	-	6	3	3	12	33	33	0
Sävsparv	6	5	4	5	3	6	11	8	10	29	45	38	60
Summa	134	100	136	207	220	156	341	325	295	961	61	68	53

I år märktes totalt 215 fåglar av 22 olika arter. Nya märkarter för året blev järnsparv och svartvit flugsnappare. Sammanlagt har det nu märkts 36 olika arter under de tre säsonger som genomförts vid Stensjön.

Sadesärsla fångad vid Stensjön. Foto: Urban Rundström

Fig.2: Parasiter, skador m.m.

Art	Antal	Parasit	Övrigt
Näktergal	1		Partiellt albino
Rödvingetrast	2	Lusfluga	
Taltrast	1	Lusfluga	
Rörsångare	2	Lusfluga	
Törnsångare	5	Lusfluga	
	1		Partiellt albino
Trädgårdssång.	1		Partiellt albino
Lövsångare	2	Fästing	
Talgoxe	3	Lusfluga	
Sävsparv	3	Lusfluga	

Även vid Stensjön dominerade lusflugan som parasit i år.

Observerade arter

Storskarven blir vanligare för varje år som besökare vid sjön. I år så rastade det enstaka ex vid flera tillfällen. En **vitkindad gås** sågs tillsammans med grågäss den 12.8. En gammal **havsörn** flög förbi på kvällen den 27.7. **Havstrut** sågs flyga över området den 6.8. Fynd av **skräntärna** gjordes vid två tillfällen den 25.6 sågs ett ex och den 6.8 sågs två

individer. En **Småspov** sågs den 27.7 rasta på ett fält i närheten. Av vadare noterades endast nio arter främst beroende på att det finns begränsat med lämpliga rastplatser i närheten. **Lärkfalk** sågs jaga i området vid flera tillfällen utan att häckning kunde konstateras. **Mindre hackspett** hördes 20.8.

Övrigt

Även i år så körde vi märkningen vid Stensjön som en studiecirkel i Studieförbundet regi. Vi hade några innekvällar med teori och var även ute och gjorde i ordning märkplatserna innan märkningarna drog igång.

Deltagare: Anita Eriksson, Lillemor Däckfors, Monika Hedenstedt, Emil Carneling, Tobias Carneling, Pentti Mustola + en del besökare.

Gåsviken:

Jukka Väyrynen
Mälby Kvarn
640 32 Malmköping

Stensjön:

Urban Rundström
Åsgatan 49
641 34 Katrineholm

Stäpphök på Marsäng

På tisdagskvällen den 5 september beslöt vi att åka en sväng till Marsäng för att se om vi kunde se några blåhakar i vasskanten och om det skulle finnas eventuella rastande lappsparvar och rödstrupiga pipplärkor på den betade ängen. Väl anlända till parkeringen så vandrade vi ut mot ängen och följde sedan staketet som går i kanten av vassen. Vi gick ut till en bergshöjning som ligger i kanten av ängen i anslutning mot vassen. Efter ett tag utan några blåhakar eller andra intressanta tättingar börjar vi röra oss mot utkiksberget. När vi kommer ner i svackan på ängen så får vi se en ljus måslik fågel komma flygande och sedan glidande över vassen in mot Fredövik. När den börjar glida kan vi snabbt konstatera att det inte är en måsfågel utan snarare en ljus kärrhök av någon art. Efter en snabb titt på fågeln ser vi att det mycket väl kan vara en Stäpphök, men vi behöver få se den bättre för att kolla arttillhörigheten. Medan fågeln jagar lågt över markerna rör vi oss snabbt tillbaka till berget vi nyss lämnat för att kunna se fågeln bättre. När vi väl kommit upp på berget så kan vi ganska snart konstatera att det rör sig om en Stäpphöks hane, jag kollar boken och läser beskrivningar på hur en Stäpphök ska se ut, samtidigt som Anki verifierar vad jag läser upp. När vi nu gjort detta så bestämmer vi oss för att larma ut arten på Rixlarm. Med något upphetsade pulsar av vår upptäckt så ser vi att Stäpphöken flyger bortåt och rundar en skogsdunge medan vi läser in obsen på Club300. Vi tänker att nu är det nog kört den visar sig säkert inte mer. Men medan jag fortfarande håller på med inläsningen så kommer den tillbaka precis framför oss och sätter sig på en staketstolpe i vassen. Fågeln kan nu studeras sittande, dock ser vi inte hela kroppen endast 75 %. Men det viktigaste kan ses såsom ansikte, bröst och rygg. I samma ögonblick som jag har läst in färdigt så börjar vår mobiltelefon att gå varm, skådare med larm börjar att förhöra sig om läget med Stäpphökschanen. Den skådare (Lars Hansson) som var närmast Marsäng anländer medan fågeln sitter på stolpen. Han hade just passerat skjutbanan när larmet kom, så hans färd blev till Marsäng med förhoppningen lågt ställd då

rovfåglar brukar vara svåra att åka på. Lars fick fart på benen när vi gjorde honom uppmärksam på att fågeln satt på stolpen. Efter ett tag så tar fågeln höjd och rör sig norr ut samtidigt som Leif Nyström anländer till parkeringen. Leif kan inte se fågeln från sin position då träd är i vägen. Fågeln kommer ganska snart tillbaka och sätter sig i en skogskant i norra delarna av Marsängsområdet. Samtidigt anländer mer och mer med skådare för att försöka hinna se fågeln samtidigt som det börjar att skymma på. Fågeln hoppar snabbt nog in i skogen för som det verkar att ta nattkvist. Alla andra som nu har kommit får inte möjlighet att se Stäpphöken utan det blev bara vi och Lars som fick äran denna kväll. Onsdag morgon så befinner sig ganska många skådare på plats på Marsäng för att se om fågeln skulle dyka upp från sin troliga nattkvist. Vid 06.00 ringer så Thomas Larsson hem till oss och meddelar att Stäpphöken har kommit fram och sitter nu på plats på en staketstolpe och putsar sig. Stäpphöken rör sig sedan fram och tillbaka över området, är borta vissa perioder för att sedan dyka upp igen. Fågel ses av många tillresta skådare från när och fjärran. Den sista observationen av den är strax efter kl. 13.00 då den ses ta höjd och sträcka iväg mot sydväst. I efterhand med studier av video så kan vi konstatera att det är en 3K hane av Stäpphök. Det är roligt när så många kan få ta del av något som man finner i våra egna marker. Det blev kryss för många, så även för oss.

Anki & Janne Gustafsson

Foto: Göran Altstedt

Minnen med pilgrimsfalk

Pilgrimsfalken är en fågel vilken man som barn hörde många historier om både beträffande dess snabbhet och dess slagstyrka i anfall. Föga trodde jag mig då att i en framtid bli i tillfälle till närkontakt med denna legendomspunna rovfågel. Jag läste om henne i böcker och via bilder beundrade jag den stolta uppsynen och fantiserade och drömde om att en gång få stå öga mot öga med henne, men jag insåg samtidigt att detta nog bara skulle förbli en dröm.

Så en dag under våren 1953 kom en kompis hemcyklande till mig och berättade ivrigt om ett bofynd av pilgrimsfalk i Klevaberget på Båven med tre halv vuxna ungar. Jag såg klenroget på honom, men allvaret i hans upprymdhet av inte att ta fel på, så både jag och vännen Fågel-Anders, som vid tillfället var närvarande, beslöt oss för att genast ta till cyklarna för att åka åstad och beskåda detta underverk. Dock lyckades vi ge oss till tåls till påföljande dag, då vi i tidiga gryningen startade vår cykelfärd med Hornet som slutmål.

Minns att cykelturen kändes enormt lång, trots tempot som medförde att vi avverkade sträckan på rekordtid. Vi kunde knappt ge oss till tåls på grund av den uppskruvade förväntningen. Väl framme vid Hornet togs kontakt med trädgårdsmästaren i växthusen där, som vi visste var en vänlig själ och som framför allt var ägare till en sjövärdig roddbåt. Han lånade ut båten, utan krav på ersättning och vi gav oss genast åstad med Fågel-Anders som rorsman. Arbetsfördelningen var sedan länge självklar i kraft av att Fågel-Anders enorma stofthydda omöjliggjorde klättring, varför han alltid skötte den praktiska marktjänsten och vi andra tog oss an klättringsverksamheten.

Nä vi rundar Hånö stiger spänningen märkbart inför åsynen av den enorma bergvägg som tornar upp sig där borta med en höjd över vattenytan av gott och väl 45 meter tvärstup. Man känner sig ganska liten inför dess mäktighet och bävar inför tanken att man snart ska klättra upp där. Vi spanar intensivt mot bergväggen, men ännu syns inga falkar till och vi börjar så smått misströsta. Kan kompiserna ha tagit fel? Fågel-Anders styr efter direktiven och när vi befinner oss tiotalet meter från den enorma

bergväggen brakar helvetet löst. Vilken känsla! Alla tre står vi upp i båten som stenstoder och bara stirrar mållöst upp mot den stora falkhonan som skär genom lufrummet som en projektil och med ett varningsläte som ringer i örönen. För första gången i mitt liv skådar jag den legendomspunna pilgrimsfalken. Känslan går inte att beskriva. Därtill är svenska språket alltför fattigt!

Vilken kraftfull och explosiv flykt, för att inte tala om vilket oväsen den åstadkommer genom det raspigt genomträngande varningsropet som ljuder oavbrutet från både hane och hona; det skär genom mäg och ben. Som vanligt när det gäller rovfåglar är störningsljudet något mindre markant från hansens sida, som ju alltid föredrar att hålla sig lite diskret i bakgrunden (ett mänskligt drag).

När den första förtrollningen något så när släppt, rör vi igång båten igen för att ta oss fram de sista meterna till berget och där förankra båten. Turligt nog ligger bohyllan fem meter upp i denna brant och genast vid grundstötningen far jag som ett skällat troll uppför branten. Väl uppe kommer nästa abrupta överraskning i form av tre par ben med vidhängande sylar till klor som naglas fast i en lång rad i bröstkorgen och det är endast vetskapen om min oduglighet när det gäller att simma som gör att jag krampaktigt lyckas hänga kvar genom ett stadigt grepp i den grässvål som täcker bohyllan.

Vilken fantastisk upplevelse! Hälfen hade varit nog! Falkhonan som sveper förbi farligt nära nacken utan att för ett ögonblick hålla käften och så dessa tre ungars krampaktiga grepp i mitt bröst samtidigt som de skriker hjärtskärande alldeles framför ansiktet. Hur många 17-åringar har upplevt detta?

Man befinner sig inför allt detta överväldigande som i ett saligt lyckorus. Det tar en stund innan jag fattar att jag inte är ensam. Kompisens ivriga knackande på min rygg pockar på uppmärksamhet. Detta tar mig snabbt ur förtrollningen och jag antrar upp på den knappt två kvadratmeter vida hyllan och börjar försiktigt lirka loss falkungarna från mitt bröst. Hyllan är inte större än att vi två precis får plats. Vi beundrar dessa "ettermyror" som liggande på rygg med klorinstrumenten laddade spy ut sin galla över oss med en ljudnivå som inte ligger föräldrarnas efter. Jag greppar en unge och visar stolt upp den för Fågel-Anders där nere i båten. Han visar samma glädjestrålände hänförelse som vi, trots att han inte har någon möjlighet att komma upp till oss på hyllan.

Vi krafsar lite i den tjocka bädden av jord och benrester som markerar balen och finner därvid inte

mindre än 17 ringar från brevduvor. Det var inte att ta miste på vilken fågelart som utgjorde stapelföda. Samtal under bobesöket var knappt möjliga, emedan vi då måste överrösta den allmänna ljudnivån från dessa fem falkar. Dessa raspiga oljud ringde i våra öron långt efter det att vi försvunnit ur reviret. Intrycken från denna första bekantskap med pilgrimsfalken sitter som etsade i minnet och det är inte svårt att så här i efterhand skildra mötet i detalj.

Efter denna händelse har jag haft många möten med falkarna från de sammanlagt tretton boplatser jag funnit. Under ett stort antal år följde jag deras liv intill dess att arten försvann från landskapet. Med det första mötet är ändock det som gjort det starkaste intrycket.

/Tage Wahlberg

Knölsvan ruvar invid sin döde make

På morgonen den 18 maj, 2000, noterade jag att en av svanarna som häckade på en ö invid Risö låg utsträckt på marken invid boet. Jag åkte över och kunde konstatera att det var hannen som var död. Några yttre tecken på dödsorsaken fanns inte. I boet fanns 5 ägg. Jag lämnade platsen och när jag kom åter på eftermiddagen låg honan och ruvade i boet. Ruvningen kom sedan att fortsätta med korta avbrott för födointag fram till den 8 juni. Under denna tid låg den döde maken kvar på samma plats. De få gånger jag såg honan lämna boet var hon inte borta mer än 10-15 minuter. Halva den tiden bestod dessutom av ett simmande för att nå olika matställen. Efter den 8 juni visade honan ett visst intresse för boet, då hon vid ett par tillfällen var uppe vid detta, dock utan att lägga sig för att ruva trots att äggen fanns kvar. Exakt datum för ruvningens start är oklart, men den hade uppskattningsvis startat 3-5 dagar före den 18 maj. Vilket gör att ruvningen pågick i ca 23-25 dagar. Det fattades, enligt Söderbergs *Våra fåglars ägg och bon*, ca 10

dagar för att äggen skulle kläckas. Varför honan gav upp är oklart, men en anledning kan vara att en allt för kort tid kom att användas till födosök, nu då hon inte hade någon make som kunde hjälpa henne att ruva eller vakta boet. Ett val hon kanske kom att ställas inför var att överge ruvningen och istället börja äta för att överleva.

Havstrut dödar kråka

Den 25:e juni, 2000, observerades i Nyköpings skärgård en havstrut under angrepp på en ung kråka. Efter diverse turer i luften tvingades kråkan ner på vattnet där den snabbt dränktes. Truten började sedan äta av kråkan, vilket den gjorde under 20 minuter, då de av vågorna försvann utom synhåll.

Arne Andersson
Höglundavägen 31
611 37 Nyköping

Tärnans artrally 13 januari 2001

Det traditionsrika artrallyt i Tärnans regi genomfördes i glad anda av 38 deltagare fördelade på 11 lag. Rallyt blev det mest lyckade av de genomförda rallyna. Båda vädret och fåglarna var på ett strålande humör. Under dagen (08.00-15.00) sågs det hela 88 arter; segrande lag hade 69 arter. Hela 4 lag klarade gränsen på 60 arter, vilket får anses som väldigt bra. Avslutning på dagen var på pizzerian Brioni i Nyköping där i stort sett alla deltagarna deltog. Under den gemensamma artgenomgången kunde det konstateras att lag Flen hade vunnit och tilldelades det från i fjol nystiftade vandringspriset. Lag Flen vann även förra året.

Anki och Janne Gustafsson

Resultatlista

1:a Göran Andersson, Per Flodin, Jukka Väyrynen
69 arter

Kuriosa: Skäggdopping, Brunand, Vattenrall, Mindre hackspett, Sånglärka, Sädesärla

2:a Tommy Pettersson, Jan Gustafsson, Anki Gustafsson, Tommy Knutsson - 68 arter

Kuriosa: Skäggdopping, Brunand, Ringduva, Sånglärka, Rödhake, Dubbeltrast

3:a Leif Nyström, Kalle Brinell, Eva-Karin Brinell, Martin Frielingsdorf - 63 arter

Kuriosa: Skäggdopping, Ringduva, Kungsfiskare, Sädesärla, Dubbeltrast, Mindre korsnäbb, (utanför tävlingstiden 07.43 Morkulla)

4:a Bertil Karlsson, Olle Pers - 60 arter

Kuriosa: Skäggdopping

5:a Jörgen Israelsson, Jan Karlsson, Jan-Eric Hägerroth, Ann Löwbeer - 59 arter

Kuriosa: Skäggdopping, Grågås, Kricka, Orre, Vattenrall

6:a Örjan Jitelius, Ulf Hagström, Pelle Wallsten
59 arter

Kuriosa: Storlom, Skäggdopping, Grågås, Vattenrall, Ringduva

6:a Jan Oldebring, Stefan Clason, Stefan Bengtsson - 59 arter

Kuriosa: Skäggdopping, Brunand, Sädesärla, Mindre korsnäbb

8:a Lars Hansson, Per Eriksson, Torkel Pettersson, Ragnar Falk - 56 arter

Kuriosa: Kricka, Rörhöna, Sparvuggla

8:a Göran Altstedt, Bo Altstedt, Per-Åke Hägerroth - 56 arter

Kuriosa: Skäggdopping, Grågås, Bläsand, Kricka, Ejder, Svärta, Småskrake, Ängsoplärka, rödhake, Dubbeltrast

10:a Urban Rundström, Bernt Andersson, Arne Moqvist, Leif Ekblom - 54 arter

Kuriosa: Skäggdopping, Sädesärla

11:a Marianne Mattiasson, Lillemor Däckfors, Ulrika Ahlbom, Anita Eriksson - 53 arter

Kuriosa: Skäggdopping, Brunand, Större korsnäbb

Totalt under tävlingsdagen sågs det av 11 lag och 38 deltagare 88 arter (+ en art utanför tävlings-tiden).

Nya arter, som inte tidigare har setts under Tärnans artrallyn:

Bläsand
Kricka
Orre
Rörhöna
Sånglärka
Ängsoplärka
Sädesärla
Större korsnäbb

ART	-96	-97	-98	-99	-00	-01	ART	-96	-97	-98	-99	-00	-01
Storlom	-	x	-	-	x	x	Kungsfiskare	x	x	-	-	-	x
Smådopping	x	x	-	-	x	-	Gröngöling	x	x	-	x	x	x
Skäggdopping	x	-	x	-	x	x	Spillkråka	x	x	-	x	x	x
Svarthaked.	x	-	-	-	-	-	Större hackspett	x	x	x	x	x	x
Storskarv	x	x	-	x	x	x	Mindre hackspett	-	-	x	-	x	x
Rördrom	x	-	-	-	-	-	Sånglärka	-	-	-	-	-	x
Häger	x	x	x	x	x	x	Ångspiplärka	-	-	-	-	-	x
Knölsvan	x	x	x	x	x	x	Skärpiplärka	-	-	-	x	-	-
Sångsvan	x	x	x	x	x	x	Sädesärla	-	-	-	-	-	x
Grågås	-	-	-	x	-	x	Sidensvans	x	-	x	x	x	x
Kanadagås	x	x	x	x	x	x	Strömstare	x	x	x	x	x	x
Bläsand	-	-	-	-	-	x	Gärdsmyg	x	-	x	x	x	x
Kricka	-	-	-	-	-	x	Rödhake	-	-	-	-	x	x
Gräsand	x	x	x	x	x	x	Koltrast	x	x	x	x	x	x
Brunand	x	x	-	-	x	x	Björktrast	x	x	x	x	x	x
Vigg	x	x	x	x	x	x	Rödvingetrast	x	-	-	-	-	-
Bergand	x	x	x	x	x	x	Dubbeltrast	x	-	-	-	-	x
Ejder	x	x	x	-	x	x	Kungsfågel	x	x	x	x	x	x
Alfågel	x	x	-	x	x	x	Skäggmås	x	-	x	x	x	x
Sjööorre	x	-	-	-	-	-	Stjärtmes	-	-	x	x	x	x
Svärta	x	-	-	-	x	x	Entita	x	x	x	x	x	x
Knipa	x	x	x	x	x	x	Talltita	x	x	x	x	x	x
Salskrake	x	x	-	x	x	x	Tofsmes	x	x	x	x	x	x
Småskrake	x	x	-	x	x	x	Svartmes	x	x	x	x	x	x
Storskrake	x	x	x	x	x	x	Blåmes	x	x	x	x	x	x
Havsörn	x	x	-	x	x	x	Talgoxe	x	x	x	x	x	x
Blå kärrhök	-	-	-	-	x	-	Nötväcka	x	x	x	x	x	x
Duvhök	x	x	x	x	x	x	Trädkrypare	x	x	x	x	x	x
Sparvhök	x	x	x	-	x	x	Varfågel	x	x	x	x	x	x
Ormvråk	-	x	-	x	x	x	Nötskrika	x	x	-	x	x	x
Fjällvråk	-	x	-	-	x	x	Skata	x	x	x	x	x	x
Kungsörn	x	-	-	-	-	-	Kaja	x	x	x	x	x	x
Stenfalk	-	x	-	-	-	-	Råka	-	-	-	-	x	-
Orre	-	-	-	-	-	x	Kråka	x	x	x	x	x	x
Rapphöna	-	-	-	-	x	-	Korp	x	x	-	x	x	x
Fasan	x	x	x	x	x	x	Stare	x	x	x	x	x	x
Vattenrall	x	x	x	x	x	x	Gråsparv	x	x	x	x	x	x
Rörhöna	-	-	-	-	-	x	Pilfink	x	x	x	x	x	x
Sothöna	x	x	x	x	x	x	Bofink	x	x	x	x	x	x
Skärnsnäppa	-	-	-	-	x	-	Bergfink	x	x	-	x	x	x
Skrattmås	x	x	x	x	x	x	Grönfink	x	x	x	x	x	x
Fiskmås	x	x	x	x	x	x	Steglits	x	x	x	x	x	x
Gråtrut	x	x	x	x	x	x	Grönsiska	x	-	x	x	x	x
Vittrut	-	-	x	-	-	-	Gråsiska	x	x	x	x	x	x
Havstrut	x	x	x	x	x	x	Snösiska	x	x	-	-	x	-
Tordmule	-	x	-	-	x	-	Mindre korsnäbb	-	-	x	-	-	x
Tobisgrissla	-	x	-	-	x	-	Större korsnäbb	-	-	-	-	-	x
Tamduva	x	x	x	x	x	x	Tallbit	-	-	-	x	-	x
Ringduva	-	-	-	-	x	x	Domherre	x	x	x	x	x	x
Turkduva	x	x	x	x	x	x	Stenknäck	x	-	-	x	x	x
Berguv	-	-	-	-	x	-	Snösparv	x	-	-	-	-	-
Fjälluggla	-	-	-	-	x	-	Gulsparv	x	x	x	x	x	x
Sparvuggla	-	-	-	-	x	x	Sävsparv	x	-	x	-	x	x
Kattuggla	-	x	-	-	x	x							

Svarthuvad mås utanför Nyköping

På kvällen den 18:e november bestämmer jag mig för att gå upp tidigt morgonen därpå, i förhoppningar om att få se Tallbit.

Sedan några dagar tillbaka hade en flock måsar och trutar hållit till på åkrarna runt omkring Bergshammar. Som vanligt kom flocken återigen tillbaka på morgonen. En duvhök jagade i området och hade främst siktat in sig på måsarna. Runt klockan 10 drog hela flocken iväg, men ett 20-tal måsar återvände och landade på åkrarna en bit bort.

Klockan tolv blev den lilla flocken återigen skräm av duvhöken. Plötsligt får jag syn på en mycket ljus mås bland fiskmåsarna. Den första tanken var Svarthuvad mås. Den flög runt och var på väg att

Den Svarthuvade måsen. Foto: Jörgen Israelsson (från video genom tub)

landa flera gånger men började istället flyga rakt emot mig. Den drog sakta i trädhöjd rakt över mig mot SV. Den röda och kraftiga näbben och de vita vingpennorna syntes tydligt. Jag sprang efter den för att se var den tog vägen. Klockan var då runt 12. Snabbt hem igen för att kontakta Leif Nyström som är på plats runt en halvtimme senare. Vi for runt hela Kiladalen i några timmar utan att kunna hitta den ingen. Dagen därpå är Leif Nyström återigen på plats för att leta efter måsen och lyckligtvis återupptäcker han den. Den höll då till vid Bergshammars korset strax intill Sagers möbler, där den sågs gå nära vägen. Flocken lyfte och flög in till Lindbacke där den slutligen larmades ut.

Flocken var väldigt rörlig och kunde ses mellan Nyköpings hamn och Enstaberga, så de var mycket svårsedda. Fågeln kunde ses under några dagar och den sista obsen var den 29 november. Under de sista dagarna var fågeln väldigt svårsedd. Rapporten är granskad och godkänd av Rrk och detta var den 3:e obsen av Svarthuvad mås i Sörmlands rapportområde.

Kalle Brinell
Bergshammars Västergård
611 95 Nyköping

Naturbokhandeln

Kikare • Natur- och fågelböcker • CD • CD-rom
Video • Artlistor • Fröautomater m.m. – till lågpris!!

Vi finns på "nätet", med nyheter, de bästa kikarpriserna, boksortimentet m.m. <http://www.sofab.se>
Men du är förstås också välkommen att skriva, faxa eller ringa till oss för kataloger och information, eller att besöka vår butik på Öland.

Naturbokhandeln
Sveriges Ornitologiska Förening
Stenåsa, 380 62 Mörbylånge
Tel: 0485-44100 – Fax: 0485-44142
E-mail: order@naturbokhandeln.sofab.se

Ganska aktuella observationer i Sörmland utom Södertörn 1 oktober 2000 - 31 mars 2001

Notera att nedanstående listade observationer har sammanställts från rapporter inkomna till sörmlandssvararen. De har alltså ännu inte granskats av Regionala rapportkommittén (Rrk) och kan vara behäftade med fel. Denna sammanställning bör alltså inte refereras utan vi hänvisar istället till årsammanställningen som publiceras av Rrk i FiS. Fåglar märkta med * ska beskrivas, helst på SOF's raritetsblankett.

Smådopping Inga höstfynd. Däremot enstaka spridda observationer under jan-mar på lokalerna G:a Oxelösund, Hummelviks fiskeläge, Oxelösund, Nyköpings hamn samt Skansundet Mörkö.

Gråhakedopping Ett vinterfynd i Strandstuviken-området, Nyköping 9-10.12.

Svarthakedopping Ett vinterfynd i Örsbaken, Brännäs, Oxelösund 20.1

M.sångsvan 6-10 ex i Strandstuviken, Nyköping 22.10-4.11, 18 mot SV Horn, O Nyköping 3.12, 12 mot SV Uttervik, Trosa 12.1, 2 mot N Boda, Österåker 28.3 samt 5-12 ex Kiladalen, V Nyköping 24-30.3.

Sädgås Den milda senhösten lockade åtskilliga sädgäss att stanna kvar vilket gav vinterfynd dec-feb från åtminstone 10-11 olika lokaler.

Spetsbergsgås Ovanligt fåtalig. 2 ex Snäckviken, Nyköping 15.10, 1 ex Kjulsta gård, Hallbosjön 24.3 och sannolikt samma ex nära Skåra gård 31.3, dessutom 1 ex V Nyköpings bro 31.3.

Bläsgås Även denna var ovanligt riklig under senhösten precis som sädgåsen. Däremot lockades dessa inte till övervintring utan istället noterades en normal fyndbild med anländande bläsgäss med sädgäss under mars.

Fjällgås 1 ex Solö, Fogdö, Strängnäs 7.10, 1 ad Hartsö-Enskär fst, Nyköping 13.10, 1 ex Lindbacke, Nyköping 15.3, 1 ex Aspa, Ludgo, N Nyköping 18.3 samt 1 ad Kjulsta gård, Hallbosjön 23.3.

Snögås 2 ex Hägnäsviken, Tullgarn 22.10, 1 ex Norrtuna/Vängsöområdet, N Gnesta 13-26.3 samt möjligen samma ex vid Haversjön, S Björnlunda 28.3.

För simänderna nedan var det åtskilliga fynd i december och följande noteringar under jan-feb:

Bläsand 4 ex Lövsund, Runtuna, N Nyköping 14-27.1 samt 1 ex kvar på samma plats 14.2.

Snatterand 1 ex G:a Oxelösund 6.1

Kricka 1 hane Nynäs slott, Studsvik 3-28.1 samt en hona på samma plats 12.1, 1 hona Länna bruk, S Strängnäs 4.1 och 10.2, 1 hona G:a Oxelösund 13.1, 1 ex Mälarbåtar, Strängnäs 3.2, 1 ex Hummelvik, SV Oxelösund 17.2 samt 1 hane Gorsingeholm, Strängnäs 18.2.

Alförrädare 1 hona Grässkären, Oxelösund 27-30.1.

Även för dykänderna svärta och sjöorre gjordes rekordmånga fynd under vintermånaderna vilka inte räknas upp här. Också för vissa rovfåglar såsom blå kärnhök, ormvråk, fjällvråk, kungsörn samt tornfalk var det rekordnivåer denna vinter.

Pilgrimsfalk 6 oktober/novemberfynd vilka samtliga gjordes i kusttrakterna. Första vårfynden gjordes vid Svanviken, Nyköping 2.3 samt vid Stjärnholm, Solvidd, Oxelösund 17.3.

Vattenrall Övervintrade vid Brandholmen, Nyköping där 1-5 individer setts 1.1-6.3. Dessutom 1 ex Vattenskidklubben, Katrineholm 18.1 samt 1 ex Reningsverket, Sigtunaån, Gnesta 11.2.

Ljungpipare 2 ex Svanviken, Nyköping 2.12 samt 5 ex Bergshammars västergård, Nyköping 16.12.

Tofsvipa Åtskilliga decemberfynd ända fram till julhelgen.

Dvärgbeckasin 5 höstfynd med det senaste 3.12.

Enkelbeckasin 3 ex Brandholmen, Nyköping 2.1
Dubbelbeckasin 1 stött N Färjelägrät, Skansundet, Mörkö 1.10.

Morkulla 1 ex Femöre huvud, Oxelösund 1.1, 1 ex Studsvik, Nyköping 13.1 samt 1 ex Brannäs våtmark, Oxelösund 21.1.

Vittrut x gråtrut 1 2k uppvisande karaktärer för denna typ av hybrid sågs i Oxelösunds hamn 9.2.

Svarthuvad mås 1 ad i vinterdräkt i områdena kring och strax V om Nyköping bort mot Bergshammar och Tuna 19-29.11.

Tretåig mås 1 ad Lacka, Studsvik 25.10 samt 1 ad Garkast, Hartsöarkipelagen 27.3.

Även för alkor och duvor var det ovanligt många vinterfynd denna säsong. Däremot blev det ingen uggleinvasion av det slag vi hade förra vintern. En möjlig lappuggla vid Stjärnholms trafikplats, Oxelösund 14.2 var det enda. Däremot var det bättre fart på pärlugglorna i år med 6 ropande individer inrapporterade under mars.

Tornseglare Ett mycket sent fynd om 1 individ nära Järna 4.11

Kungsfiskare 1-2 ex vid Nynäs slott, Studsvik 20.12-24.3, 1 ex Sigtunaån, Gnesta 14.1-16.3, 1 ex Kviksund, Eskilstuna 19-28.1 samt 1 ex VCE/Volvo, Eskilstuna 20.1.

Gråspett 1 ex Alphyddan, Näshulta, Eskilstuna 13.11. Tyvärr blev det ingen repris på det stationära paret vid Råby-Rekarne, Eskilstuna från förra säsongen.

Tretåig hackspett. Endast rapporterad från Skiren/Kvicken, Eskilstuna där minst 3 individer setts och hörts under mars.

Större piplärka 1 sträckande Horn, O Nyköping 23.10.

Trädläarka 2 ex G:a Oxelösund 1.1 samt 1 ex Aspa gård, Brannäs, Oxelösund samma dag.

Precis som för så många andra arter som nämns ovan så var det även ovanligt rikligt även med övervintrande tättingar såsom sångläarka, ängspiplärka, järnsparv, rödhake, rödvingetrast, dubbeltrast, svarthätta, stare och vinterhämling. Mer udda var:

Sädesärla 1 ex Björshults soptipp, Nyköping 2-20.1.

Sädesärlan på Björshults soptipp. Foto: Göran Altstedt

Taltrast 1 ex Vivesta, Brannäs, Oxelösund 3.1, Sigtunaån, Gnesta 4.1 samt Femörehuvud, Oxelösund 6.1.

Hämpling 4 ex Hörningsholm, Mörkö 1.1

Svart rödstjärt 1 sjungande SSAB, Oxelösund 6.10 samt 2 ex på samma lokal 1.12.

Ringtrast 1 hane Västra Mellanskären, Oxelösund 7.10 samt 1 hane Horn, O Nyköping 28.10.

Kungsfågelsångare 1 ex Trädgårdsskär, Trosa 7.10.

Taigasångare 1 märkt Hartsö-Enskär fstn, Nyköping 29.9.

Mindre flugsnappare Endast rapporterad från Hartsö-Enskär fstn, Nyköping där det noterades 1 ex 29.9, 2 ex 7.10 samt 1 ex 8.10.

Snösiska 1 juv Ekeby, Hallbosjön 11.11 blev enda höstfyndet. Under janmar noterades 11 individer från 8 lokaler. Ganska magert ändå med tanke på hur mycket gråsiska som rörde sig i våra marker under hela vintersäsongen.

Tallbit Höstens och vinterns kanske största begivenhet var den massiva invasionen av tallbit som började i slutet av oktober, kulminerade under december och januari och där de sista efterslänrarna sågs i början av mars. Några riktigt stora flockar sågs aldrig men däremot var det ett ständigt pågående systräck främst utmed kusten under senhösten varför det sannolikt rört sig om många individer totalt.

Lappsparv 1 ex på fågelbord vid Skogshall, O Nyköping 20-21.1.

Tallsparv 1 hane i vinterdräkt på fågelbord vid Långnäsvägen, Trosa 2-12.1.

Tallbit. Foto: Göran Altstedt

Sammanställt av:

Göran Andersson

Skötselansvarig för Sörmlandssvaren

Tallsparven i Trosa. Foto: Jörgen Israelsson

Vitnäbbad Islom vid Hummelvik

Foto: Jörgen Israelsson

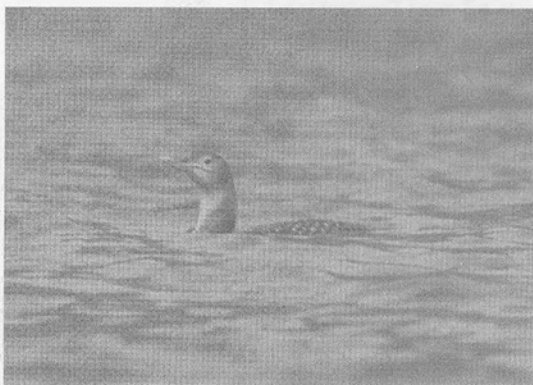

Foto: Leif Nyström

Naturbokhandeln

Handla per postorder eller direkt i vår butik på Öland

Kikare • Natur- och fågelböcker

CD • CD-rom • Video • Artlistor • Fröautomater m.m. – till lågpris!!

Du vet väl om att vi finns på "nätet", med nyheter information om de bästa kikarpriserna, boksortimentet m.m. <http://www.sofab.se>
Men du är förstås också välkommen att skriva, fasa eller ringa till oss för kataloger och information, eller att besöka vår butik på Öland.

FÅGELKIKARE MED
KVALITET • SKÄRPA
LÅGPRIS

FÖR FÅGLARNA!

Naturbokhandeln ägs och drivs av Sveriges Ornitologiska Förening – allt överskott går till föreningens arbete med fågelskydd, fågelforskning och främjandet för fågelintresset.

Naturbokhandeln

Sveriges Ornitologiska Förening
Stenåsa
380 62 Mörbylånga

Tel: 0485-441 00

Fax: 0485-441 42

E-mail: order@naturbokhandeln.sofab.se

Vill du jobba på fågelstation?

Genom idéellt arbete som ringmärkare eller assistent på vår "egen" fågelstation kan du göra en ovärderlig insats för fågelforskningen. Som assistent behöver du inte vara fågelexpert, men du ska gilla fåglar.

Det går även utmärkt att förlägga föreningsexkursioner till ön (transportkostnad cirka 100 kr/person vid 12 deltagare). Logi sker lämpligen i tält.

Fågelstationen är belägen på ön Enskär i Hartsöarkipelagens södra del som en sista utpost mot det öppna havet. Stationen drivs av FSO och verksamhet har här bedrivits sedan 1965.

För mer information kontakta Lennart Wahlén, 0155-215711.

Du kan också stödja verksamheten genom att köpa stationens T-shirts, dekalер och fågelholkar.

Rapportera dina obsar!

Ring Sörmländssvararen för att få besked om senaste nytt i de Sörmländska markerna eller de lokala fågel-föreningarnas exkursioner och möten. Svararen drivs av Regionala rapportkommittén (Rrk) som är en arbetsgrupp inom FSO. Rapporterar du till Sörmländssvararen kommer dina obsar direkt till Rrk:s fågelrapport. Inkommande information om känsliga och hotade arter/häckningar behandlas konfidentiellt och registreras endast som ett underlag för fågelskyddsarbetet och utläses ej på svararen. Är du osäker på hur du ska hantera en observation, kontakta de etiska rådgivarna (för sökarsystemet): Jukka Väyrynen (0157-441 39), Ola Jonsson (0155-26 78 07) eller Göran Andersson (0157-13510).

Skötselansvarig för Sörmländssvararen är Göran Andersson. Kontakta Göran om du har frågor, sunpunkter eller vill göra felanmälan.

**RIKSINVENTERINGSART
FÖR 2001 ÄR FISKGJUSE
- GLÖM INTE RAPPORTERA!**

RAPPORTMOTTAGARE:
Rrk Sörmland, Håkan Lernefalk
Storgatan 16A, 641 45 Katrineholm
0150-511 34
hakan.lernefalk@swipnet.se

Wanted

